

Ekonomia

Studia niestacjonarne

Kierunek: Audyt finansowy

Ćwiczenia

dr Michał Thlon

Katedra Ekonomii

Kolegium Ekonomii, Finansów i Prawa

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie 2023/2024

Plan zajęć:

1. Model IS-LM
2. Model AS –AD
3. Unia gospodarcza i walutowe

MODEL IS-LM

- Model IS/LM, pierwszy raz wyprowadzony przez Johna Hicksa i Alvina Hansena

MODEL IS-LM

Podstawowe założenia modelu:

- pieniądz odgrywa ważną rolę przy determinowaniu poziomu dochodu i zatrudnienia
- inwestycje nie mają charakteru autonomicznego, a ich wielkość zależy od poziomu stopy procentowej
- wielkość dochodu wpływa na wysokość stopy procentowej, ale zarazem wysokość stopy procentowej ma wpływ na wielkość zagregowanych wydatków (czyli na popyt globalny i dochód w punkcie równowagi)
- państwo może wpływać na wielkość dochodu w równowadze oraz wielkość popytu globalnego i wysokość stopy procentowej nie tylko za pomocą polityki fiskalnej (model Keynesa) ale także poprzez zmiany podaży pieniądza (polityka monetarna)

MODEL IS-LM

- Osiami modelu IS-LM są stopa procentowa (i) oraz dochód/produkcja (Y).
- Krzywa IS to zbiór wszystkich punktów równowagi na rynku dóbr. W stanie równowagi na rynku dóbr: dochód/produkcja ($Y = C + S$) jest równy popytowi globalnemu ($AD = C + I$), czyli $Y = AD$, a wówczas oszczędności są równe inwestycjom, czyli $S = I$.
- Natomiast krzywa LM przedstawia wszystkie punkty równowagi na rynku pieniądza ($L = M$, czyli popyt na pieniądz jest równy podaży pieniądza). Przy wyższym dochodzie niezbędna jest wyższa stopa procentowa, aby nie dopuścić do wzrostu popytu na pieniądz i utrzymać rynek pieniężny w równowadze przy niezmienionej podaży pieniądza
- Równowaga całej gospodarki zachodzi tylko w jednym punkcie na przecięciu krzywych.
- Przesunięcie krzywej IS w lewo rozumiemy jako spadek popytu spowodowany restrykcyjną/zacieśnioną polityką fiskalną (ograniczeniem wydatków państwa). Z kolei przesunięcie krzywej IS w prawo interpretowane jest jako wzrost popytu w gospodarce, którego przyczyną jest łagodna/ekspansywna polityka fiskalna/budżetowa (wzrost wydatków państwa).
- Przesunięcie krzywej LM w lewo rozumiemy jako spadek realnej podaży pieniądza (restrykcyjna polityka monetarna), a przesunięcie krzywej LM w prawo jako wzrost realnej podaży pieniądza (ekspansywna polityka monetarna/budżetowa).

DEFINICJA

Model IS- LM to model opisujący równowagę w gospodarce na rynku dóbr i na rynku pieniądza.

Model wyprowadza się w sposób analityczny (równania) i graficzny (krzywe w układzie współrzędnych).

Graficznie, krzywe IS i LM konstruuje i analizuje się w układzie współrzędnych wyznaczonych przez dochód i stopę procentową.

KRZYWA IS – RYNEK DÓBR (1)

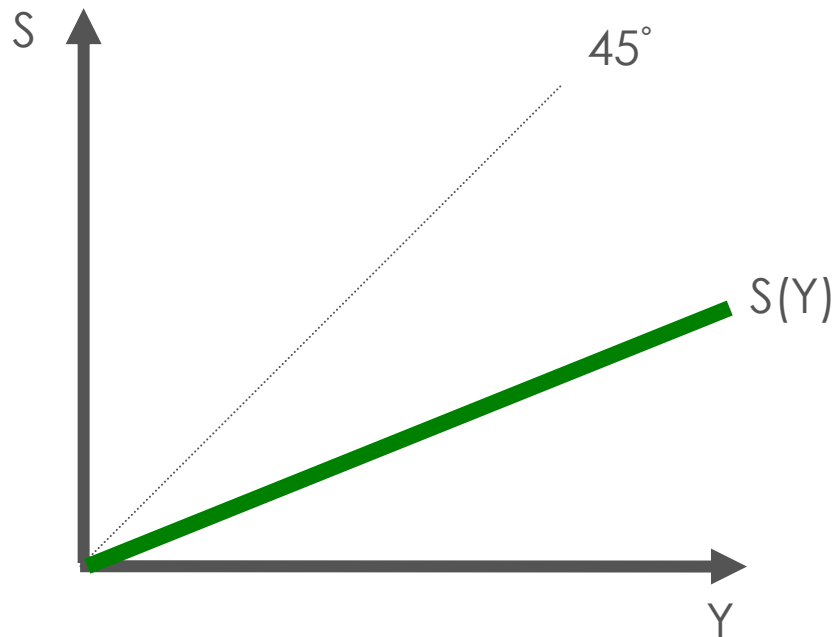
Krzywa IS to zbiór punktów, obrazujących różne kombinacje wytwarzanego w gospodarce dochodu i stopy procentowej, przy których rynek dóbr znajduje się w stanie równowagi.

Punkty leżące poza krzywą IS oznaczają stany nierównowagi rynku dóbr gospodarki.

KRZYWA IS – RYNEK DÓBR – GRAFICZNIE (1)

Aby wyprowadzić graficznie krzywą IS, potrzebne są następujące zależności (wykresy):

1. długookresowa funkcja oszczędności

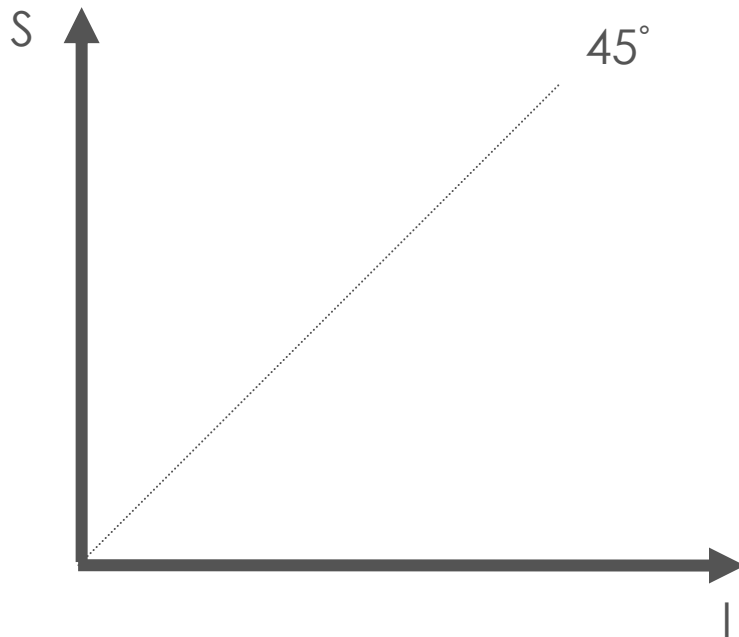

Ponieważ długookresowa skłonność do oszczędzania (s) jest mniejsza niż 100% (np. 20%), to kąt nachylenia funkcji będzie mniejszy niż 45° . Funkcja opisana jest równaniem $S(Y) = s \cdot Y$, na przykład

$$S(Y) = 0,2 \cdot Y$$

KRZYWA IS – RYNEK DÓBR – GRAFICZNIE (2)

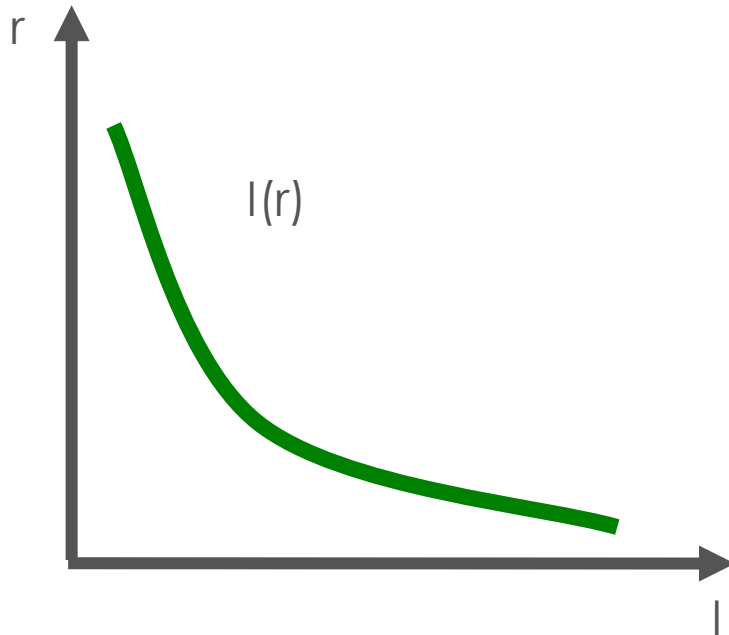
2. warunek równowagi na rynku dóbr

Warunek równowagi (równość inwestycji i oszczędności) jest obrazowany na wykresie przez linię 45° .

KRZYWA IS – RYNEK DÓBR – GRAFICZNIE (3)

3. zależność inwestycji od stopy procentowej

Wraz ze wzrostem stopy procentowej inwestycje maleją, a przy tym maleje ich wrażliwość na zmiany stopy procentowej.

KRZYWA IS – RYNEK DÓBR – GRAFICZNIE (4)

Składamy wszystkie trzy zależności...

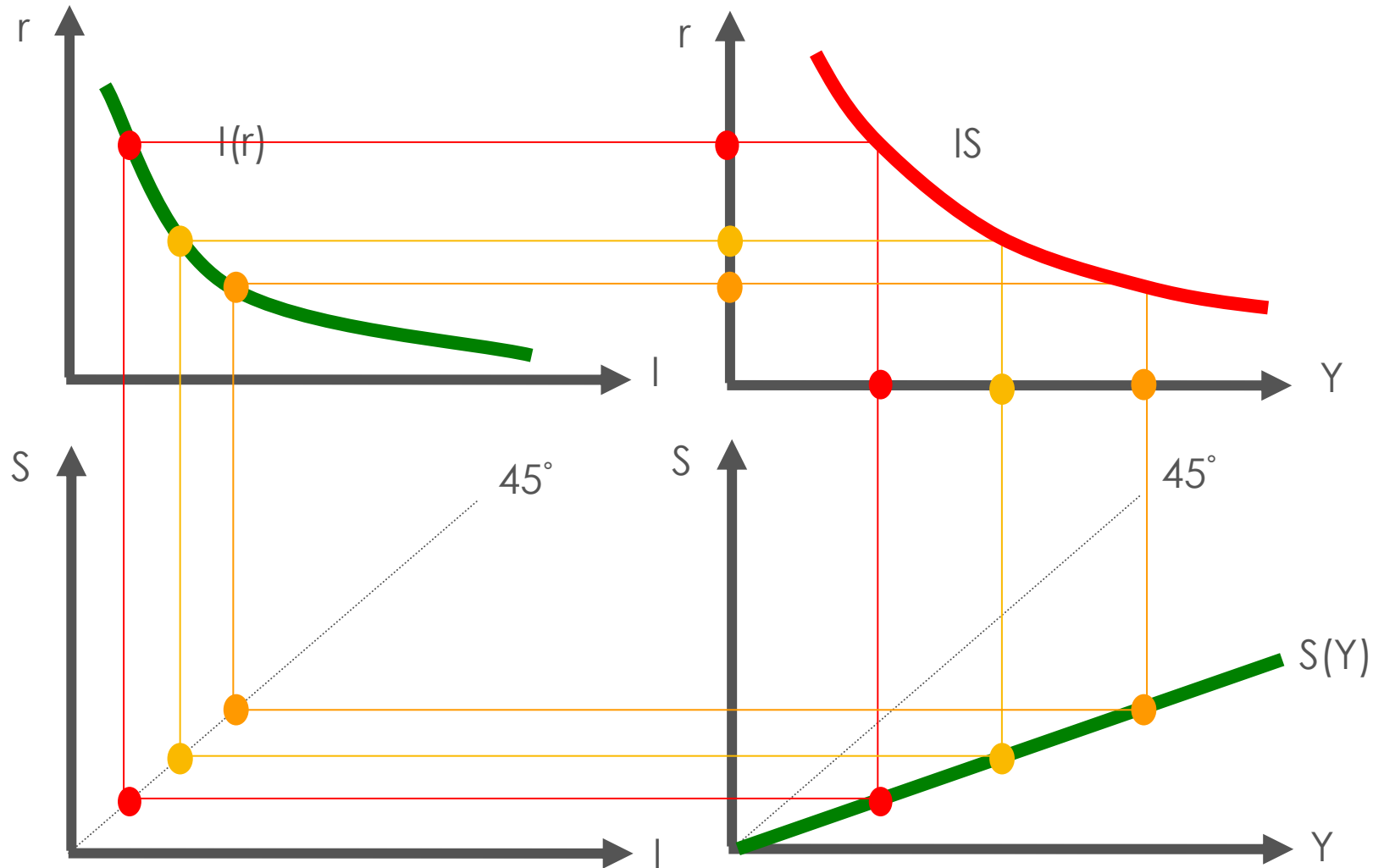
zależność inwestycji
od stopy procentowej

tu otrzymamy
krzywą IS

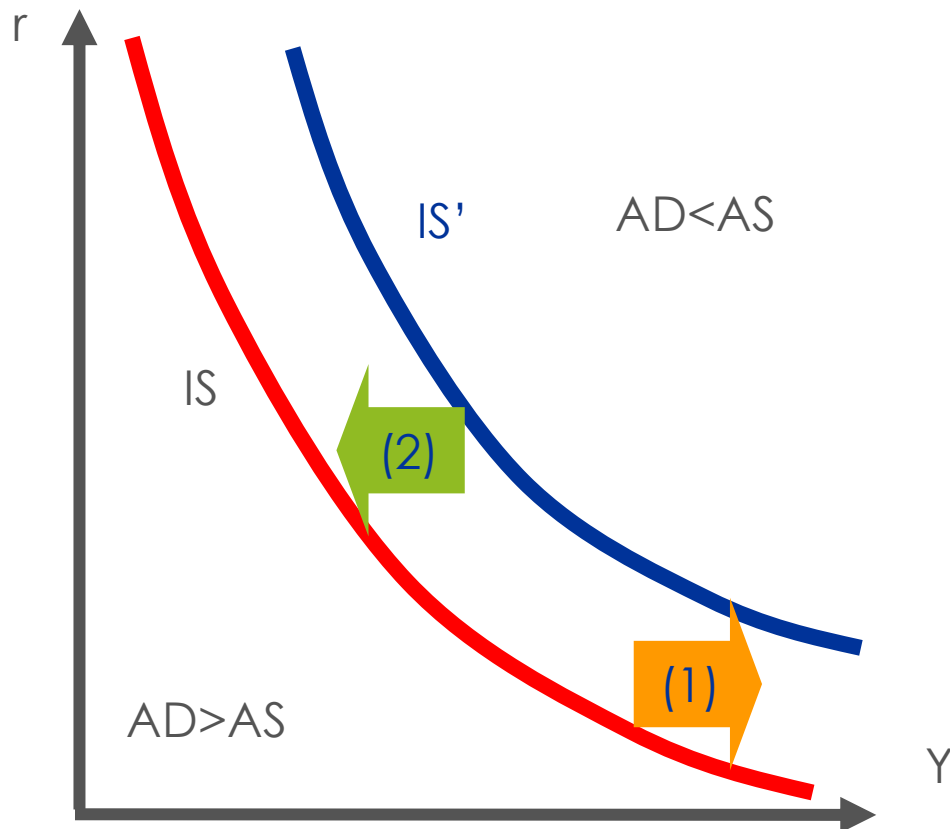
warunek równowagi
na rynku dóbr

funkcja
oszczędności

KRZYWA IS – RYNEK DÓBR – GRAFICZNIE (5)

KRZYWA IS – RYNEK DÓBR – GRAFICZNIE (6)

Przesunięcie krzywej IS w prawo (1) rozumiemy jako wzrost popytu (ekspansywna polityka fiskalna).

Przesunięcie krzywej IS w lewo (2) rozumiemy jako spadek popytu (restrykcyjna polityka fiskalna).

Stąd, wszystkie punkty powyżej krzywej IS oznaczają przewagę podaży nad popytem (bo aby je osiągnąć trzeba zwiększyć popyt), zaś pod krzywą nadwyżkę popytu.

KRZYWA IS – RYNEK DÓBR – ANALITYCZNIE (1)

Aby wyprowadzić analitycznie krzywą IS, potrzebne są następujące zależności (równania):

tożsamość dochodu $Y = C + I + G + NX$

funkcja konsumpcji $C(Y) = C_a + c \cdot (1-t) \cdot Y$

funkcja inwestycji $I(r) = I_a - br$

wydatki rządowe $G = G_a$

funkcja eksportu netto $NX(Y,r) = NX_a - m \cdot Y - n \cdot r$

Podstawiając zależności do pierwszego równania oraz oznaczając

$$AD_a = C_a + I_a + G_a + NX_a \text{ otrzymujemy...}$$

n – wrażliwość eksportu netto na zmiany stopy procentowej.

m – krańcowa skłonność do importu.

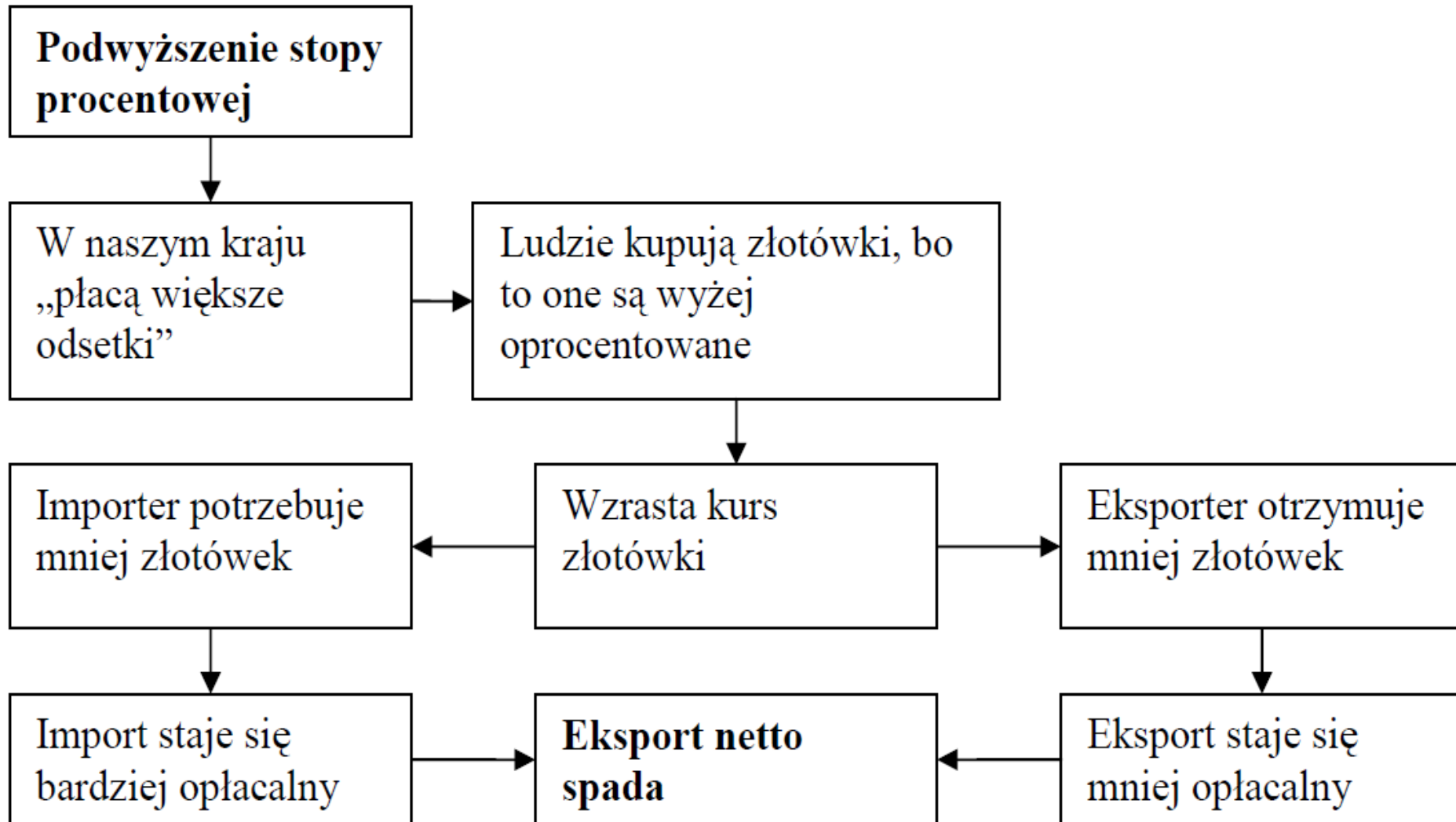
KRZYWA IS – RYNEK DÓBR – ANALITYCZNIE (1)

Efektom włączenia do modelu stopy procentowej jest zmiana formuły eksportu netto. Załóżmy, że stopa procentowa w naszym kraju jest wysoka, wyższa niż w krajach sąsiednich. Inwestorzy zagraniczni są bardziej skłonni inwestować u nas – lokaty w naszym kraju przyniosą im większe zyski niż w ich rodzime inwestycje. Kupują złotówki.

Złotówka drożeje (kurs ulega aprecjacji) - możemy kupić tanio, towary zagraniczne są tańsze od krajowych odpowiedników, import rośnie.

Kurs złotówki jest wysoki, czyli za dużo jednostek waluty obcej dostaniemy mało złotych – eksport jest więc mniej opłacalny.

KRZYWA IS – RYNEK DÓBR – ANALITYCZNIE (1)

KRZYWA IS – RYNEK DÓBR – ANALITYCZNIE (1)

Podstawiając zależności do pierwszego równania oraz oznaczając

$AD_a = C_a + I_a + G_a + NX_a$ otrzymujemy...

KRZYWA IS – RYNEK DÓBR – ANALITYCZNIE (2)

... równanie krzywej IS (zależność pomiędzy stopą procentową i dochodem):

$$r(Y) = -\frac{1}{\alpha \cdot (b + n)} \cdot Y + \frac{AD_a}{b + n}$$

gdzie α jest mnożnikiem wydatków autonomicznych.

KRZYWA LM – RYNEK PIENIĄDZA (1)

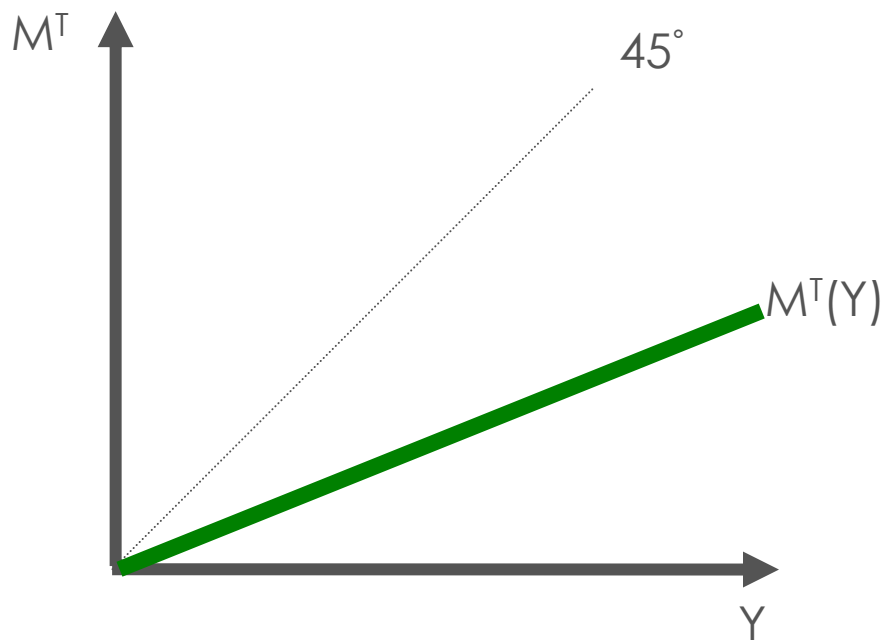
Krzywa LM to zbiór punktów, obrazujących różne kombinacje wytwarzanego w gospodarce dochodu i stopy procentowej, przy których rynek pieniądza znajduje się w stanie równowagi.

Punkty leżące poza krzywą LM oznaczają stany nierównowagi rynku pieniądza.

KRZYWA LM – RYNEK PIENIĄDZA – GRAFICZNIE (1)

Aby wyprowadzić graficznie krzywą LM, potrzebne są następujące zależności (wykresy):

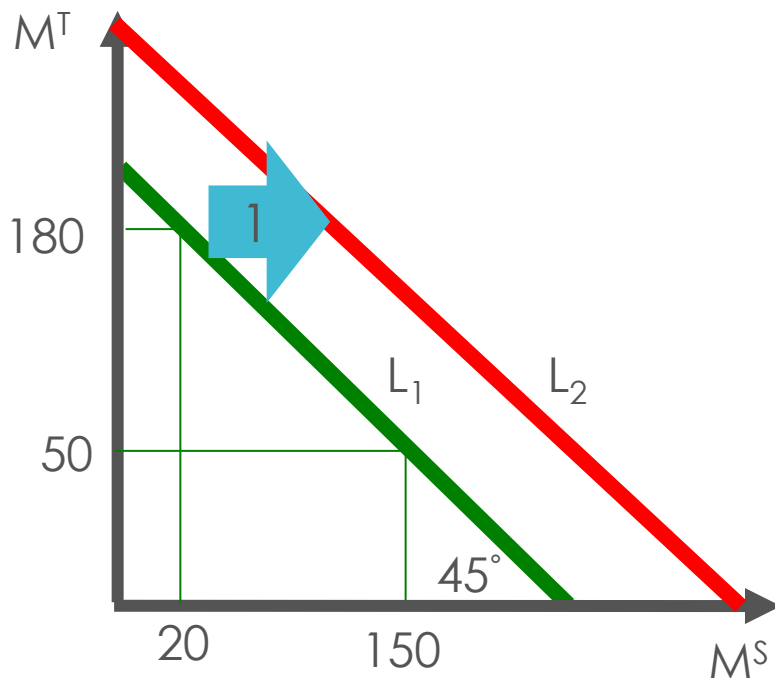
1. funkcja popytu na pieniądz transakcyjny

Wraz ze wzrostem dochodu popyt na pieniądz transakcyjny rośnie, na ogół jednak w tempie wolniejszym niż sam dochód (współczynnik kierunkowy jest mniejszy niż 1), np. $M^T(Y) = 0,2 \cdot Y$

KRZYWA LM – RYNEK PIENIĄDZA – GRAFICZNIE (2)

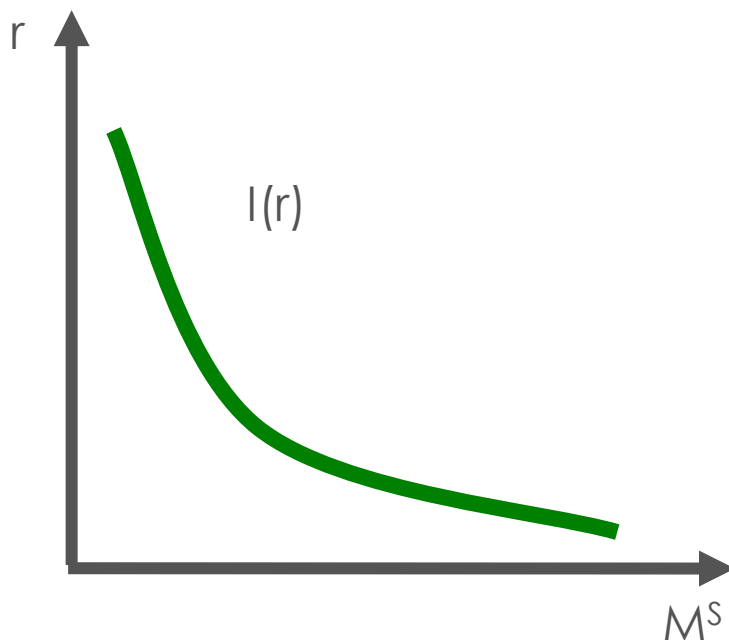
2. równowaga popytu na pieniądz (transakcyjny i spekulacyjny) i podaży pieniądza (L)

Linia (L) oznacza podaż pieniądza. Jeżeli ma zachodzić równowaga, to popyt na pieniądz ogółem musi równać się podaży, czyli $M^T + M^S = L$. Zależność ta jest obrazowana przez funkcję liniową (dla danego L) nachyloną pod kątem 45° jak na rysunku. **Wzrost podaży pieniądza oznacza przesunięcie krzywej w prawo (1).**

KRZYWA LM – RYNEK PIENIĄDZA – GRAFICZNIE (3)

3. zależność popytu (inwestycji) spekulacyjnego od stopy procentowej

Wraz ze wzrostem stopy procentowej popyt spekulacyjny na pieniądź maleje podobnie jak w przypadku inwestycji w ogóle.

KRZYWA LM – RYNEK PIENIĄDZA – GRAFICZNIE (4)

Składamy wszystkie trzy zależności...

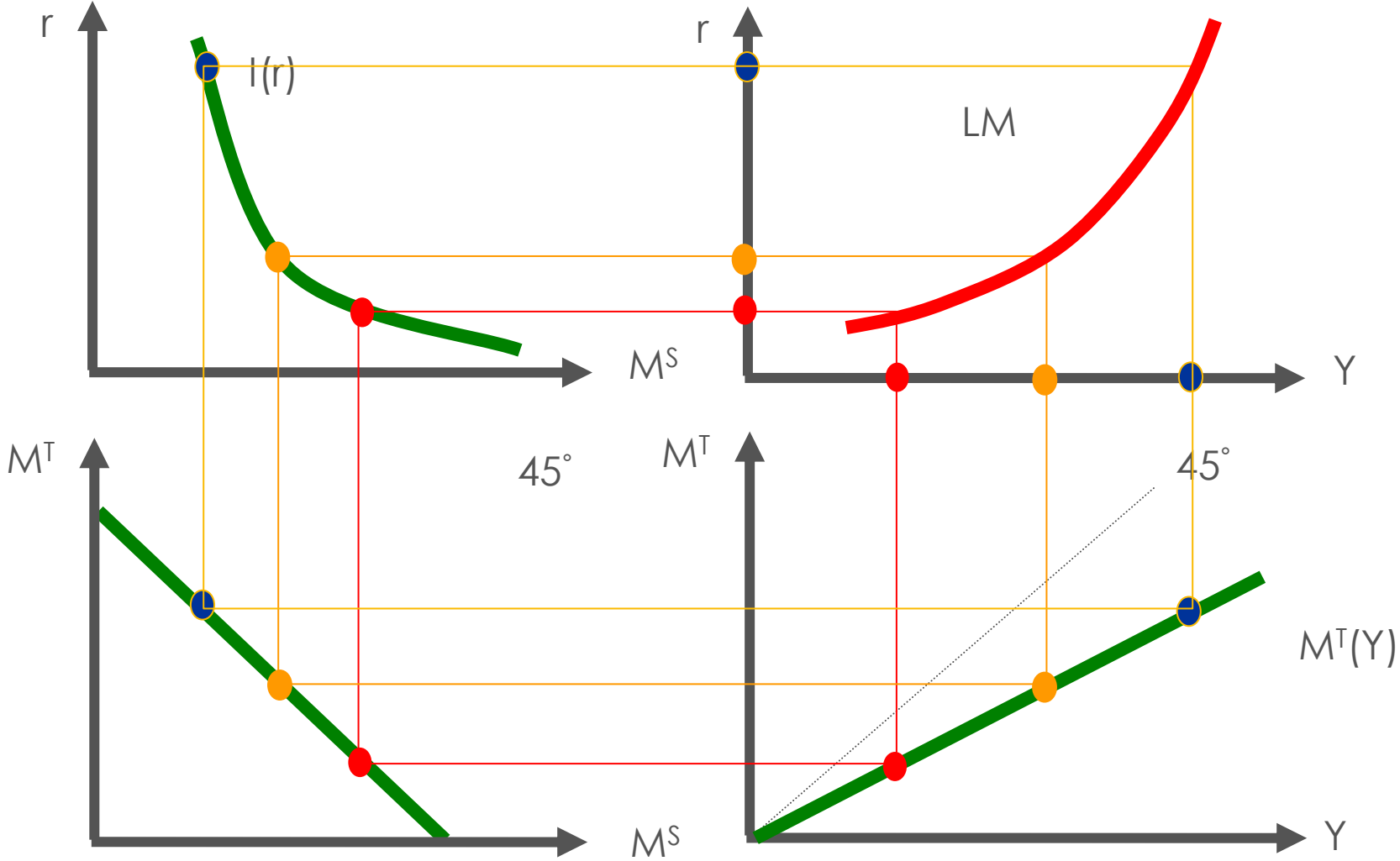
popyt spekulacyjny
a stopa procentowa

tu otrzymamy
krzywą LM

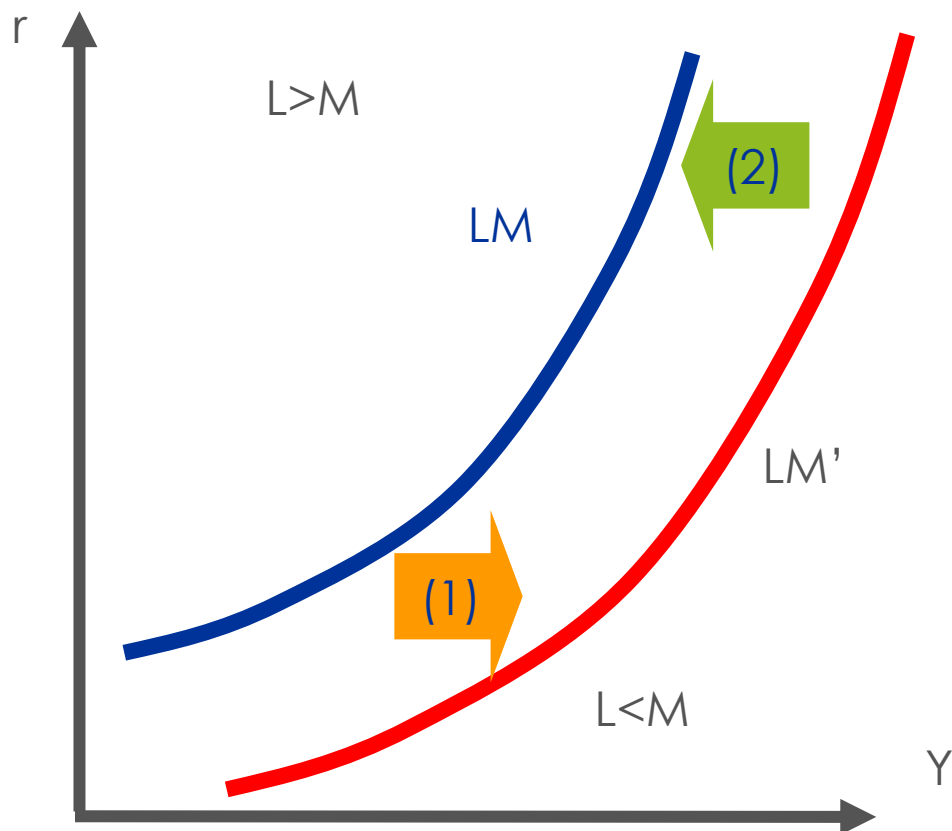
warunek równowagi
na rynku pieniądza

funkcja popytu na pieniądź
transakcyjny

KRZYWA LM – RYNEK PIENIĄDZA – GRAFICZNIE (5)

KRZYWA LM – RYNEK PIENIĄDZA – GRAFICZNIE (6)

Przesunięcie krzywej LM w prawo (1) rozumiemy jako wzrost realnej podaży pieniądza (ekspansywna polityka monetarna).

Przesunięcie krzywej LM w lewo (2) rozumiemy jako spadek realnej podaży pieniądza (restrykcyjna polityka monetarna).

Stąd, wszystkie punkty powyżej krzywej LM oznaczają przewagę popytu nad podażą na pieniądź (bo aby je osiągnąć trzeba zwiększyć podaż pieniądza), zaś pod krzywą nadwyżkę podaży.

KRZYWA LM – RYNEK PIENIĄDZA – ANALITYCZNIE (1)

Aby wyprowadzić analitycznie krzywą LM, potrzebna jest następująca zależność (równanie):

$$M = (k \cdot Y - h \cdot r) \cdot P$$

$$M/P = (k \cdot Y - h \cdot r)$$

Gdzie:

k - współczynnik wrażliwości popytu transakcyjnego na zmiany dochodu

h - współczynnik wrażliwości popytu spekulacyjnego na zmiany stopy procentowej

P - poziom cen

KRZYWA LM – RYNEK PIENIĄDZA – ANALITYCZNIE (2)

Przekształcając otrzymujemy równanie krzywej LM (zależność pomiędzy stopą procentową i dochodem):

$$r(Y) = \frac{k}{h} \cdot Y - \frac{1}{h} \cdot \frac{M}{P}$$

gdzie M/P oznacza realną podaż pieniądza.

ROZWIĄZANIE UKŁADU IS-LM

Traktując równania IS i LM jako układ możemy wyznaczyć dochód i stopę procentową odpowiednio dla równowagi w gospodarce jako:

$$Y = \frac{\alpha}{h + \alpha \cdot k \cdot (b + n)} \cdot h \cdot AD_a + \frac{\alpha}{h + \alpha \cdot k \cdot (b + n)} \cdot (b + n) \cdot \frac{M}{P}$$

$$r = \frac{\alpha \cdot k \cdot AD_a - \frac{M}{P}}{h + \alpha \cdot k \cdot (b + n)}$$

ROZWIĄZANIE UKŁADU IS-LM

Bardzo istotne jest zwłaszcza równanie dochodu, które pozwala stwierdzić o skuteczności polityki fiskalnej i monetarnej, jeśli zapiszemy je jako:

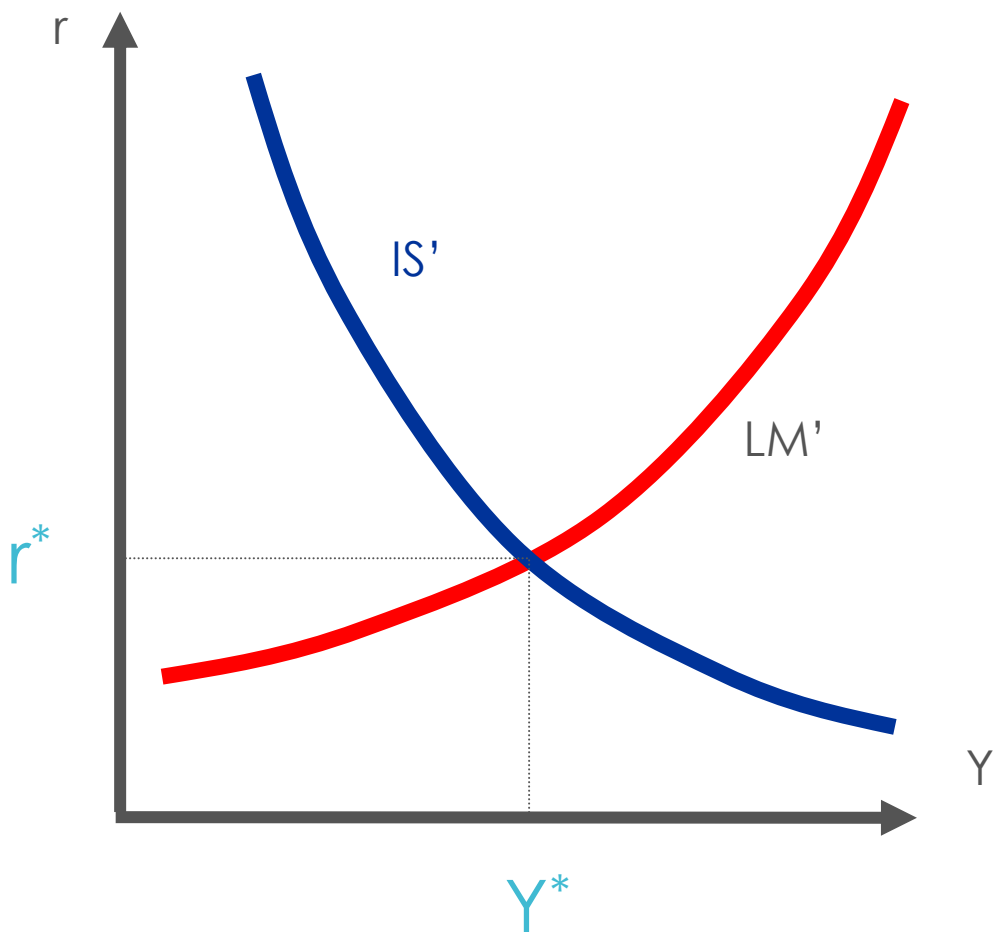
$$\Delta Y = \frac{\alpha}{h + \alpha \cdot k \cdot (b + n)} \cdot h \cdot \Delta AD_a + \frac{\alpha}{h + \alpha \cdot k \cdot (b + n)} \cdot (b + n) \cdot \Delta \frac{M}{P}$$

mnożnik fiskalny

mnożnik monetarny

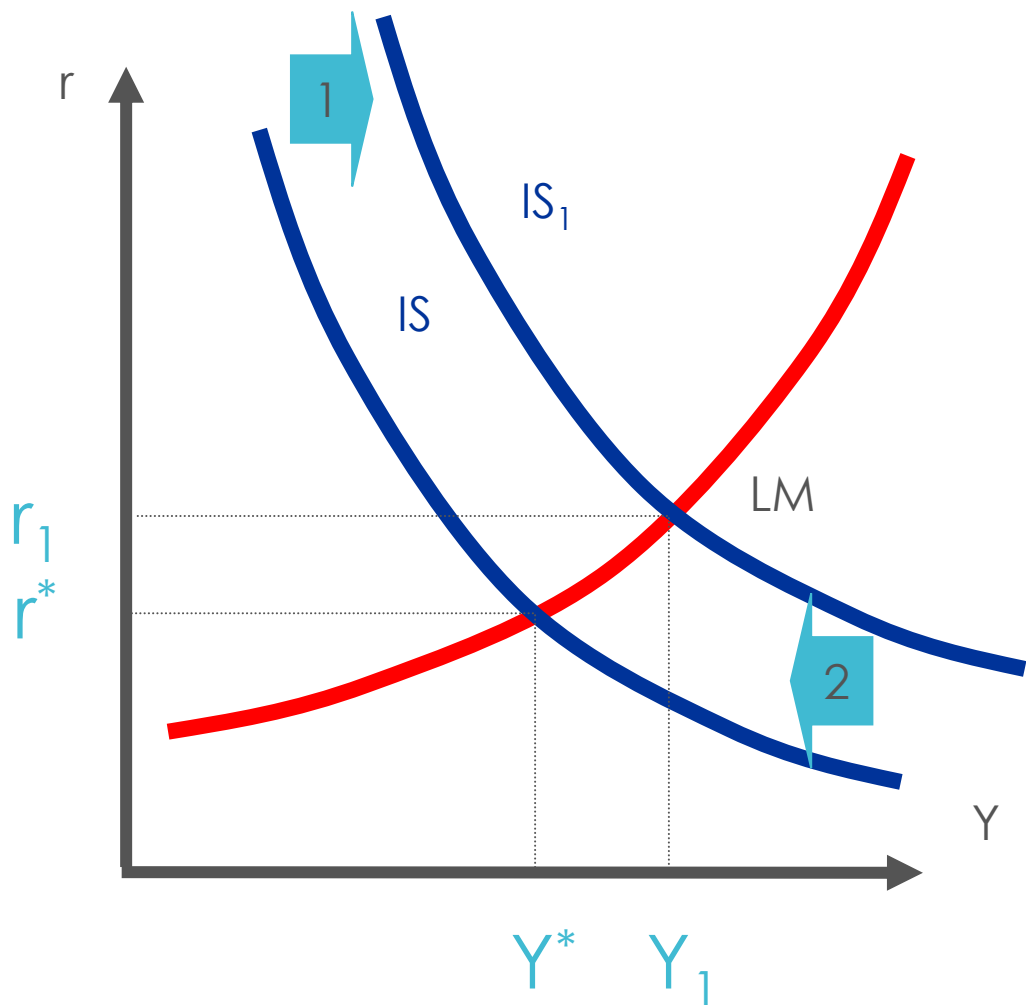
Współczynniki mówiące o wpływie zmian popytu autonomicznego (skuteczność polityki fiskalnej) oraz zmian podaży pieniądza (skuteczność polityki monetarnej) określa się odpowiednio jako mnożnik fiskalny i mnożnik monetarny.

MODEL IS-LM

Punkt przecięcia się krzywych IS i LM wyznacza taki poziom dochodu i stopy procentowej, przy których osiągnana jest jednocześnie równowaga na rynku dóbr (zagregowany popyt równa się zagregowanej podaży) oraz na rynku pieniądza (popyt na pieniądź równa się podaży pieniądza).

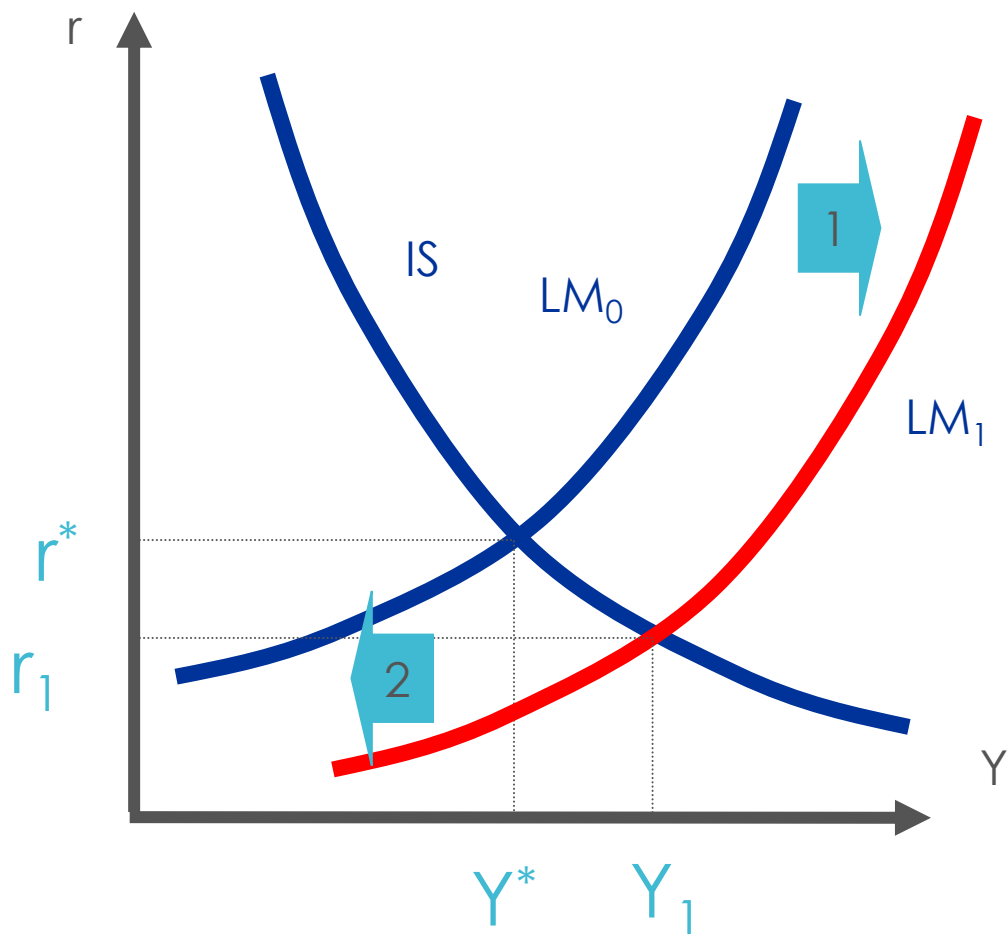
POLITYKA FISKALNA W MODELU IS-LM

(1) Efektem towarzyszącym **ekspansywnej polityce fiskalnej** - poza wzrostem dochodu - jest wzrost stopy procentowej oraz tzw. efekt wypierania (crowding-out), polegający na zmniejszeniu w strukturze dochodu udziału popytu sektora prywatnego (przez wzrost stopy procentowej), a zwiększenie udziału sektora publicznego.

(2) Analogicznie, **restrykcyjna polityka fiskalna** prowadzi do zmniejszenia dochodu i stopy procentowej.

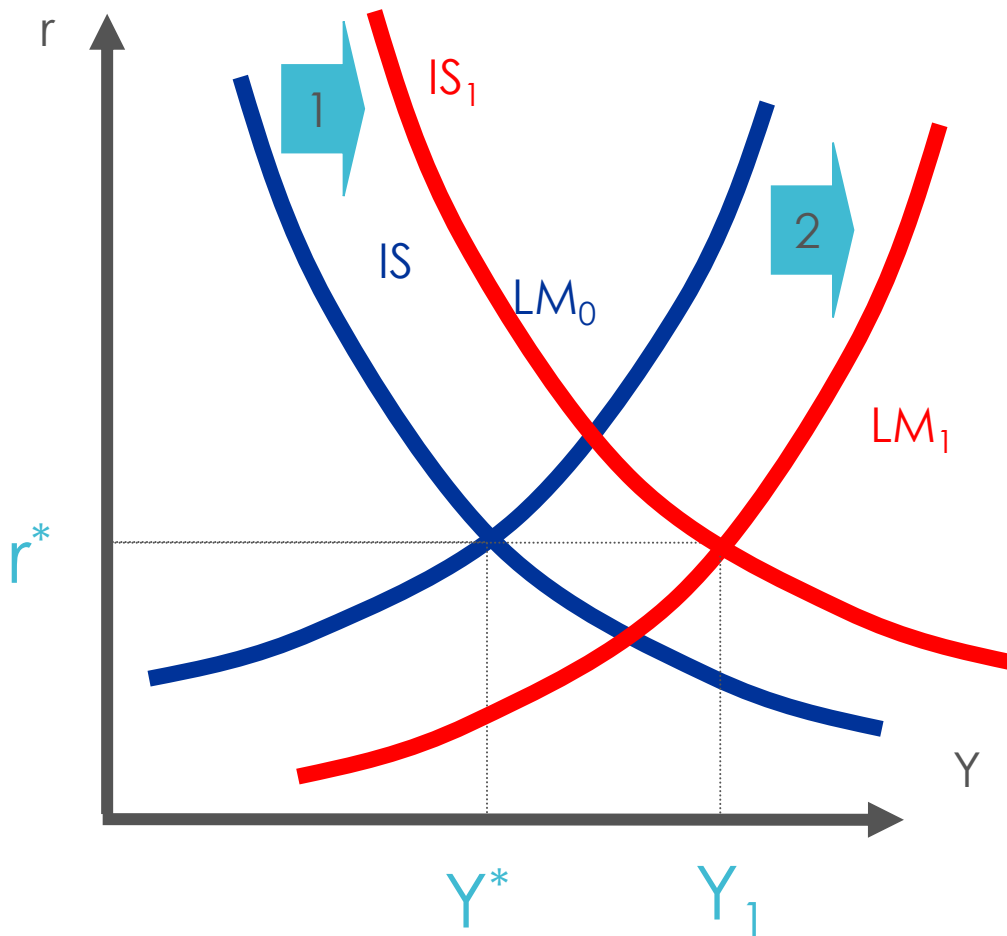
POLITYKA MONETARNA W MODELU IS-LM

(1) Efektem towarzyszącym **ekspansywnej polityce monetarnej** - poza wzrostem dochodu - jest spadek stopy procentowej.

(2) Analogicznie, **restrykcyjna polityka monetarna** prowadzi do zmniejszenia dochodu i podwyższenia poziomu stóp procentowych.

POLITYKA FISKALNA I MONETARNA W MODELU IS-LM (1)

Odpowiednia kombinacja ekspansywnej polityki fiskalnej (1) i monetarnej (2) może prowadzić do wzrostu dochodu przy nie zmienionym poziomie stóp procentowych.

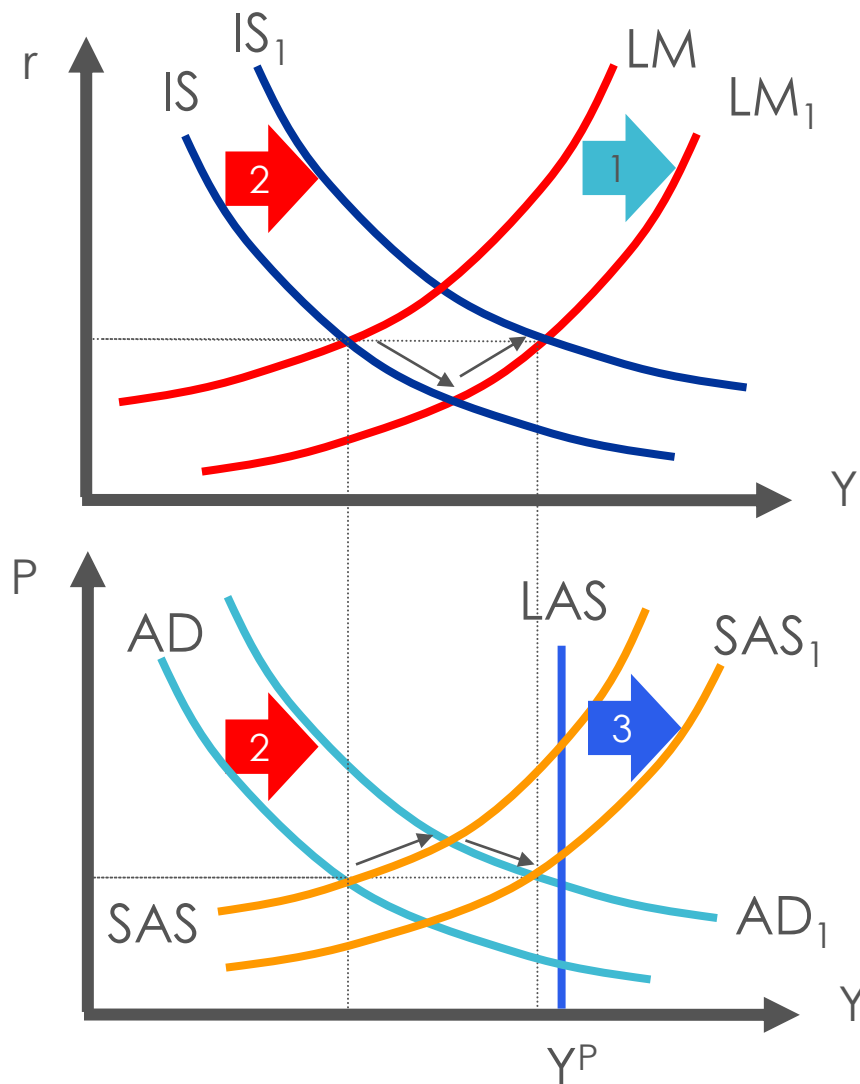
POLITYKA FISKALNA I MONETARNA W MODELU IS-LM (1)

Łatwo sprawdzić na wykresie modelu IS-LM, że efekt polityki fiskalnej (wzrost dochodu) jest tym większy im bardziej płaska jest krzywa LM. Jednocześnie zmiany stopy procentowej są wtedy względnie niewielkie. Mówimy wtedy, że polityka fiskalna jest relatywnie bardziej skuteczna.

Analogicznie, skuteczność polityki monetarnej rośnie tym bardziej, im bardziej płaska jest krzywa IS. Zmiany stóp procentowych są względnie małe, a zmiany dochodu duże.

Oznacza to, że polityka fiskalna i monetarna są ze sobą powiązane.

POLITYKA FISKALNA I MONETARNA W MODELU IS-LM (2)

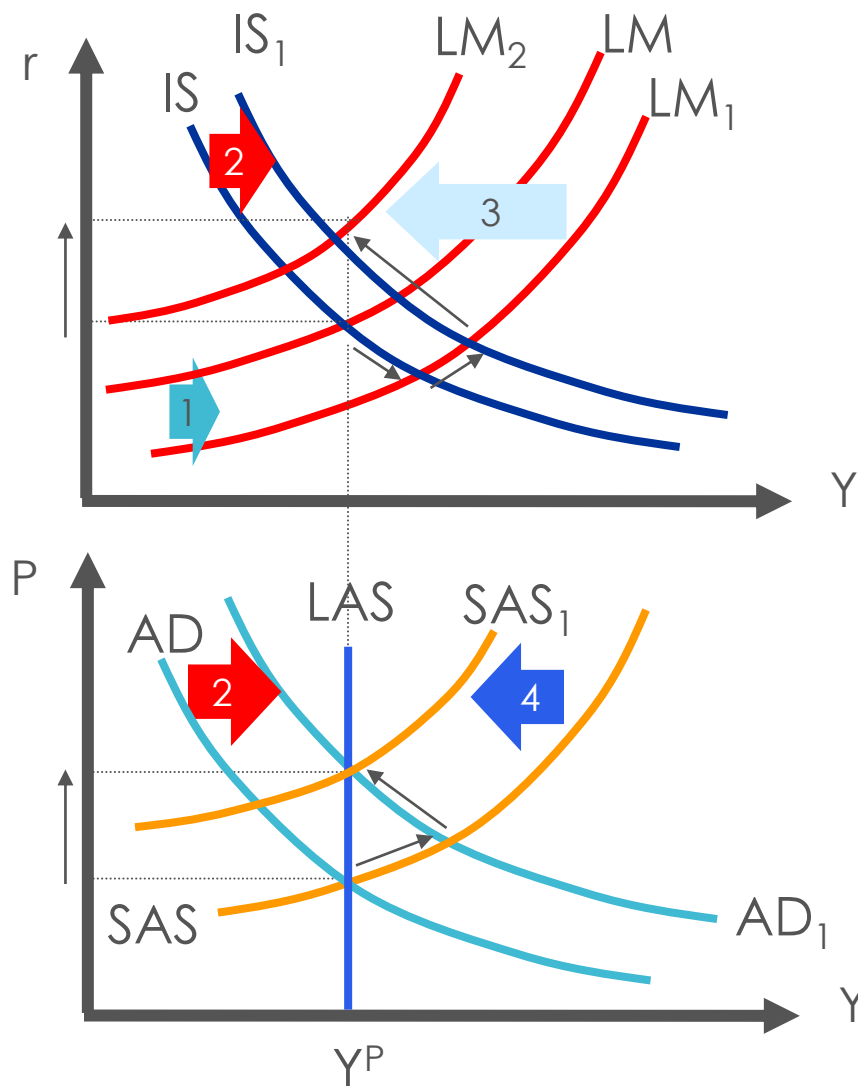
Ekspansja monetarna w warunkach niepełnego wykorzystania możliwości produkcyjnych ($Y < Y^P$)

(1) Ekspansja monetarna powoduje przesunięcie krzywej LM w prawo

(2) Prowadzi to do zwiększenia popytu: przesuwają się krzywe AD i IS w prawo

(3) W reakcji na wzrost popytu zwiększa się podaż, więc przesuwają się również krzywa krótkookresowej podaży (SAS), osiągnięty zostaje poziom dochodu niższy od potencjalnego, wyznaczonego przez podaż długookresową (LAS)

POLITYKA FISKALNA I MONETARNA W MODELU IS-LM (3)

Ekspansja monetarna w warunkach pełnego wykorzystania możliwości produkcyjnych ($Y=Y^P$)

(1) Ekspansja monetarna powoduje przesunięcie krzywej LM w prawo, co prowadzi to do zwiększenia popytu (2).

Nie jest możliwe zwiększenie podaży, ponieważ już osiągnęła ona wielkość maksymalną. Prowadzi to więc do zwiększenia poziomu cen, a przez to daje efekt zmniejszenia realnej podaży pieniądza (M/P).

Oznacza to restrykcję monetarną i przesuwa LM w lewo (3), co podwyższa stopę procentową i obniża podaż SAS (4).

MODEL IS-LM – POJĘCIA KTÓRE TRZEBA ZNAĆ

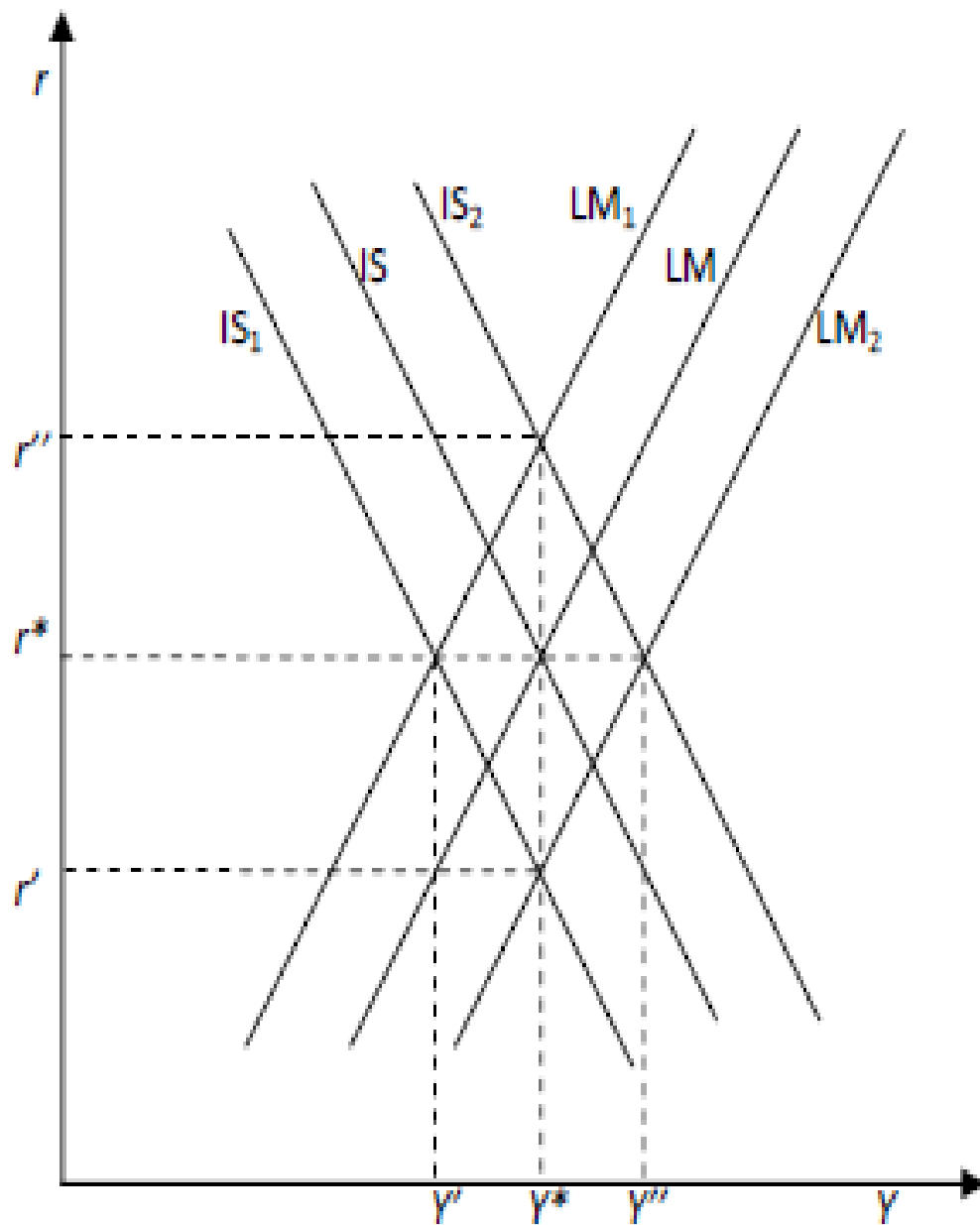
- **Polityka fiskalna** jest to zbiór decyzji podejmowanych przez rząd i dotyczących wysokości podatków i wydatków.
- **Polityka pieniężna** jest to zbiór decyzji podejmowanych przez bank centralny i dotyczących stopy procentowej, podaży pieniądza itp.
- **Efekt majątkowy** polega na wzroście konsumpcji (równoległym przesunięciu w górę funkcji konsumpcji) wywołanym wzrostem majątku gospodarstw domowych, spowodowanym np. hossą na giełdzie.
- **Efekt wypierania** polega na ograniczeniu wielkości popytu konsumpcyjnego i inwestycyjnego sektora prywatnego pod wpływem wzrostu wydatków państwa.
- **Efekt realnych zasobów** wyraża wzrost realnej wartości aktywów posiadanych przez gospodarstwa domowe wywołany spadkiem cen.
- **Efekt tłumienia** polega na tym, że w miarę wzrostu dochodu zwiększa się popyt na pieniądź, co powoduje wzrost stopy procentowej, przesunięcie nieco w dół krzywej popytu globalnego oraz spadek dochodu i produkcji.

Zadanie problemowe

Jaka jest korelacja pomiędzy działaniami rządu i NBP w zakresie polityki monetarnej? Przeprowadź analizę w oparciu w model IS-LM

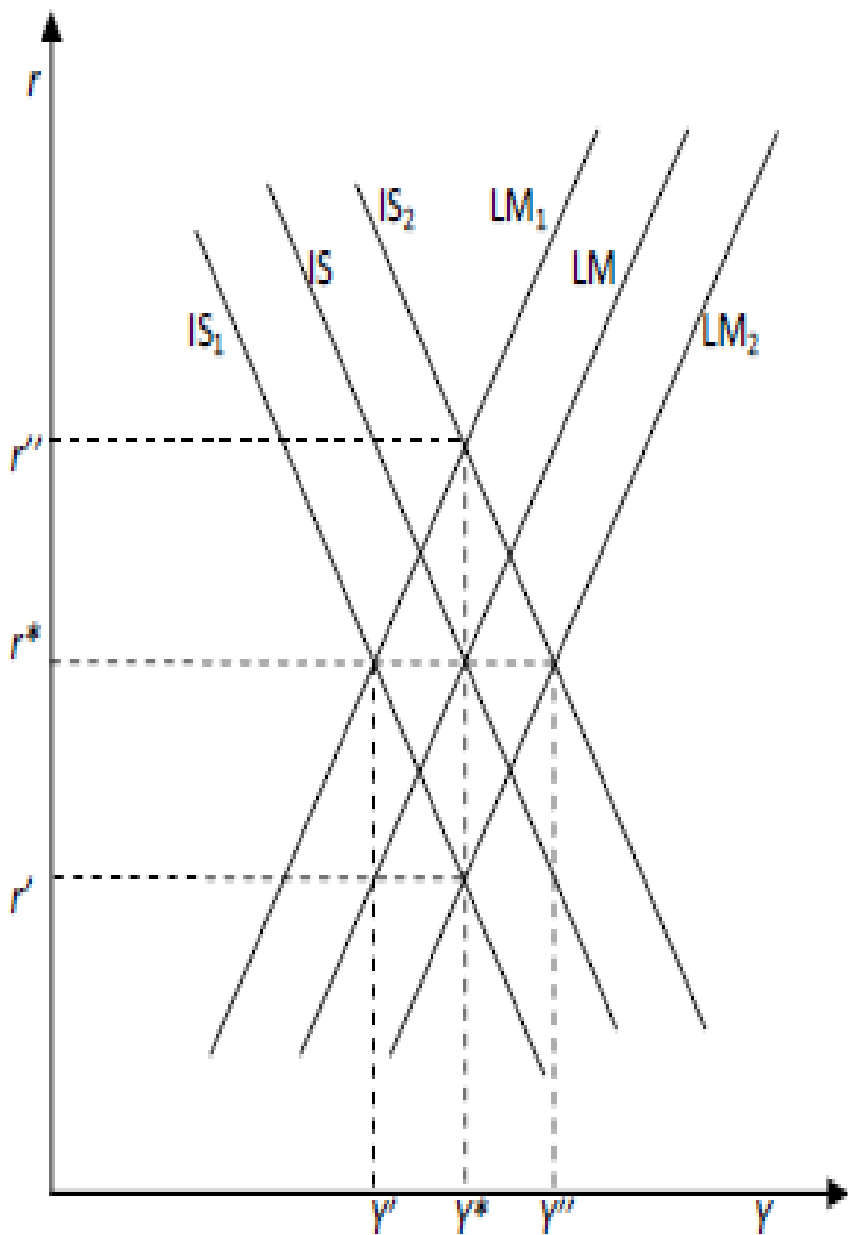
ROZWIĄZANIE

- Bank centralny stara się poprzez odpowiednią politykę monetarną wpływać na produkcję w kraju.
- Bank centralny manewruje krzywą LM.

Wyjściowa sytuacja gospodarki zobrażowana jest przez krzywe IS oraz LM. Stopa proc. kształtuje się na poziomie r^* , zaś produkcja na poziomie Y^* . Bank centralny chce zastosować ekspansywną politykę monetarną w celu zwiększenia produkcji w kraju.

Przesuwa krzywą LM do nowego położenia LM_2 - zaowocuje to zwiększeniem produkcji i zmniejszeniem stopy procentowej, o ile krzywa IS pozostanie na swoim miejscu. Rząd jednak może podjąć współpracę z bankiem centralnym i za pomocą polityki fiskalnej sterować położeniem krzywej IS.

Jeżeli rząd wprowadzi ekspansywną politykę fiskalną, wówczas krzywa IS przesunie się w górę do położenia IS_2 . W efekcie stopa procentowa nie zmieni się, a produkcja wzrośnie bardziej niż w przypadku samodzielnych działań banku centralnego (do poziomu Y''). Z drugiej strony, gdyby rząd zdecydował się na restrykcyjną politykę fiskalną (tzn. przesunął IS do położenia IS_1), wówczas zyskalibyśmy ten sam poziom produkcji, co w sytuacji wyjściowej (Y^*) przy o wiele niższej stopie procentowej (r').

Jeżeli bank centralny chciałby zastosować restrykcyjną politykę monetarną (przesunięcie LM w lewo do pozycji LM_1), wówczas rząd może tę sytuację zignorować (wówczas nastąpi spadek produkcji i wzrost stopy procentowej) lub podjąć jakieś działania. Jeżeli zdecyduje się na ekspansywną politykę fiskalną (czyli przesunie krzywą IS do położenia IS_2), wówczas efektem będzie zwiększenie stopy procentowej (do poziomu r''), zaś produkcja pozostanie na tym samym poziomie. Jeżeli zdecyduje się na restrykcyjną politykę fiskalną (czyli przesunie krzywą IS do położenia IS_1), wówczas efektem będzie zmniejszenie produkcji (do poziomu Y'), zaś stopa procentowa pozostanie na tym samym poziomie (r^*).

WNIOSEK:

- współpraca mająca na celu sterowanie popytem globalnym i poziomem produkcji powinna polegać na stosowaniu takiej samej polityki przez rząd i bank centralny,
- tzn. ekspansywna + ekspansywna, gdy chcemy nakręcać gospodarkę lub
- restrykcyjna + restrykcyjna, gdy chcemy ją schładzać.

ZADANIE PROBLEMOWE NR 2

- Nowy prezes NBP zrezygnował z kontrolowania podaży pieniądza, ustalił stałą stopę procentową i jest gotów dostarczyć każdą ilość pieniądza by na rynku pieniądza panowała równowaga.
- Jak taka polityka fiskalna będzie efektywna?

ROZWIĄZANIE

- Ustalenie przez bank centralny stałej stopy procentowej można interpretować na rysunku na dwa sposoby.
- Pierwszym z nich jest narysowanie poziomej krzywej LM.
- Drugim zaś jest narysowanie zwyczajnej krzywej LM i przesuwanie jej wraz z krzywą IS tak, żeby utrzymać stopę procentową na tym samym poziomie (np. na rysunku (slajd 40) oznacza to przesunięcie LM do LM2, gdy rząd przesuwa IS do IS2).
- Obie metody interpretuje się tak samo: bank centralny zmienia podaż pieniądza tak, by dopasować się do nowej polityki fiskalnej i utrzymać stałą stopę procentową.
- Gdyby bank centralny nie reagował w ogóle, wówczas podczas stosowania określonej polityki fiskalnej wystąpiłby efekt tłumienia. Bank centralny utrzymując stałą stopę procentową eliminuje efekt tłumienia. W rezultacie produkcja rośnie lub spada bardziej, polityka fiskalna jest zatem w tych warunkach bardziej efektywna.

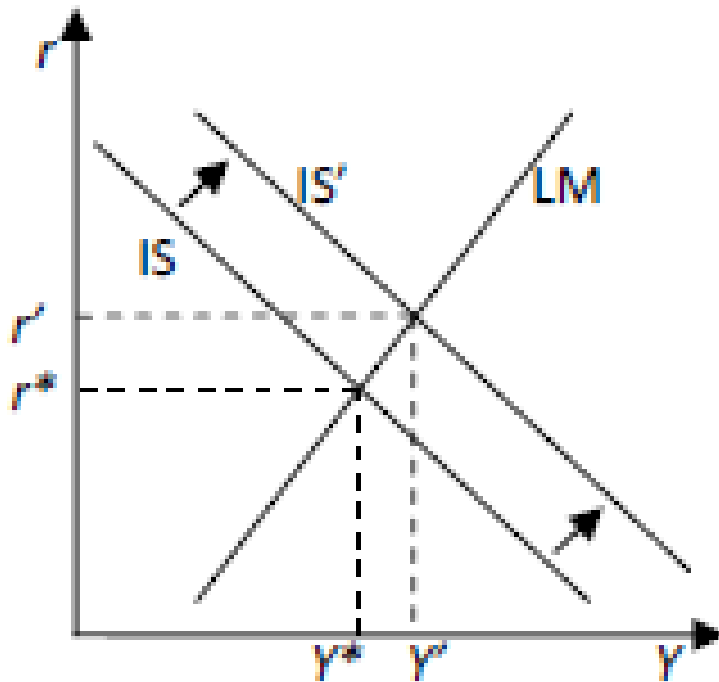
ZADANIE 3 (MODEL IS-LM)

Jak zmieni się sytuacja rynkowa w Polsce jeżeli:

- a. wzrośnie autonomiczny popyt inwestycyjny
- b. pojawi się inflacja (przy utrzymywanej przez NBP stałej nominalnej podaży pieniądza).

ROZWIĄZANIE

- Autonomiczny popyt inwestycyjny

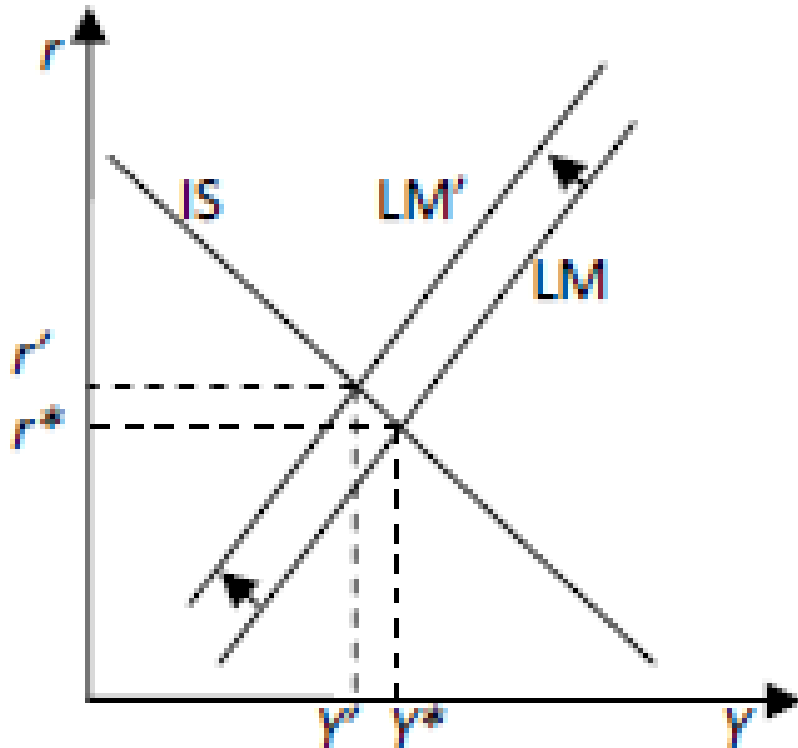

Autonomiczny popyt inwestycyjny występuje w modelu w liczniku wyrazu wolnego funkcji opisującej krzywą IS.

Jej wartość ma wpływ na miejsce przecięcia krzywej IS z osią pionową. Zatem zwiększenie *autonomicznego popytu inwestycyjnego* spowoduje przesunięcie krzywej IS do góry

W efekcie wzrost wydatków przełoży się na wzrost produkcji (która zwiększy się z Y^* do Y'), ale efekt tłumienia związany z brakiem pieniędzy do obsłużenia zwiększonej liczby transakcji w gospodarce wywinduje również stopę procentową (z r^* do r').

Inflacja

- Inflacja oznacza wzrost zmiennej P . Bank centralny utrzymuje stałą podaż pieniądza M , zatem wyraz wolny we wzorze na krzywą LM wzrośnie.
- Oznacza to, że krzywa ta przesunie się do góry (z pozycji LM do pozycji LM')
- Mniej pieniędzy w gospodarce sprawi, że stopa procentowa wzrośnie (z r^* do r').
- Wzrostowi temu towarzyszyć będzie spadek w popycie inwestycyjnym oraz w eksporcie netto, które w modelu
- IS-LM uzależnione są od poziomu stopy procentowej. Spadek popytu z kolei spowoduje zmniejszenie produkcji (z Y^* do Y').

ZADANIE

- Gospodarka królestwa liberalizmu charakteryzuje się następującymi parametrami
- $Y = C + I + G + NX$ równanie dochodu
- $C = 400 + 0,8 Y_d$ równanie konsumpcji gdzie $Y_d = Y - T$ oraz $T = t * Y$
- $I = 600 - 5\,000r$ równanie inwestycji
- $NX = 200 - 0,12 Y$ równanie eksportu
- $M / P = (0,8 Y + 1\,000 - 10\,000r)$ równanie rynku pieniężnego
- Wiadomo, że wydatki rządowe $G=300$, stopa podatkowa $t=10\%$, nominalna podaż pieniądza wynosi 3000, zaś poziom cen $P=1$.
- **Wyznacz postać analityczną krzywych IS i LM**
- Oblicz poziom dochodu i stopy procentowej w równowadze na rynku towarowym i rynku pieniężnym (inaczej mówiąc w sytuacji zbilansowanie wydatków i gdy popyt na pieniądz równa się jego podaży).

• Krzywa IS

- tożsamość dochodu $\mathbf{Y = C + I + G + NX}$
- funkcja konsumpcji $C(Y) = C_a + c \cdot (1-t) \cdot Y$
- funkcja inwestycji $I(r) = I_a - br$
- wydatki rządowe $G = G_a$
- funkcja eksportu netto $NX(Y,r) = NX_a - m \cdot Y - n \cdot r$

• Krzywa LM

$$\mathbf{M = (k \cdot Y - h \cdot r) \cdot P}$$

ROZWIĄZANIE

- Punkt a.
- Wiadomo, że równowaga na rynku towarowym zachodzi wtedy gdy $AD_p = Y$ (agregatowy popyt jest równy agregatowej podaży)
- W gospodarce zamkniętej $AD_p = C + I + G$, w otwartej $AD_p = C + I + G + X$
- Stąd po podstawieniu do warunku równowagi otrzymujemy równanie dochodu narodowego:
- - dla gospodarki zamkniętej $Y = C + I + G$, (1a)
- - dla gospodarki otwartej $Y = C + I + G + NX$ (1b)
- Gdzie:
- $C = C_a + k_{sk} * Y_d$ (Y_d – dochód do dyspozycji, $Y_d = Y - T$, gdzie $T = t * Y$)
- $I = I_a - w_i * r$
- $G = G_a$ (G_a – autonomiczne wydatki rządowe)

- $Y = 400 + 0,8 (Y - t * Y) + 600 - 5\,000r + 300 + 200 - 0,12 Y$
- Podstawiamy liczby i obliczamy
- $Y = 400 + 0,8 (Y - 0,1 * Y) + 600 - 5\,000r + 300 + 200 - 0,12 Y$
- $Y = 1500 - 5\,000r + (0,72 Y - 0,12 Y)$
- $Y = 1500 - 5\,000r + 0,6 Y$
- $Y - 0,6 Y = 1500 - 5\,000r$
- $0,4 Y = 1500 - 5\,000r \quad /:0,4$
- **$Y = 3750 - 12\,500r$**
- **To jest postać analityczna krzywej IS**

• Analityczną postać krzywej LM wyznaczymy z równania rynku pieniężnego

• $M / P = (0,8 Y + 1\ 000 - 10\ 000r)$

• $M = 3\ 000$ (nominalna podaż pieniądza)

• $P = 1$ (poziom cen)

•

• $3000 / 1 = 0,8 Y + 1\ 000 - 10\ 000r$

• $- 0,8 Y = 1\ 000 - 3\ 000 - 10\ 000r$

• $- 0,8 Y = - 2\ 000 - 10\ 000r$ /* (-1)

• $0,8 Y = 2\ 000 + 10\ 000r$ / : 0,8

• **$Y = 2500 + 12\ 500r$**

To jest postać analityczna krzywej LM

- Punkt b.
- Poziom dochodu i stopy procentowej w stanie równowagi wyznaczymy korzystając z układu równań:
- **$Y = 3750 - 12\,500r$**
- **$Y = 2500 + 12\,500r$**
- $3750 - 12\,500r = 2500 + 12\,500r$
- $3750 - 2500 = 25\,000r$
- $1250 = 25\,000r \quad /:25000$
- **$0,05 = r$ czyli stopa procentowa w stanie równowagi $r = 5\%$**
- $Y = 3750 - 12\,500 * 0,05$
- $Y = 3750 - 625$
- **$Y = 3125$ poziom dochodu w stanie równowagi**

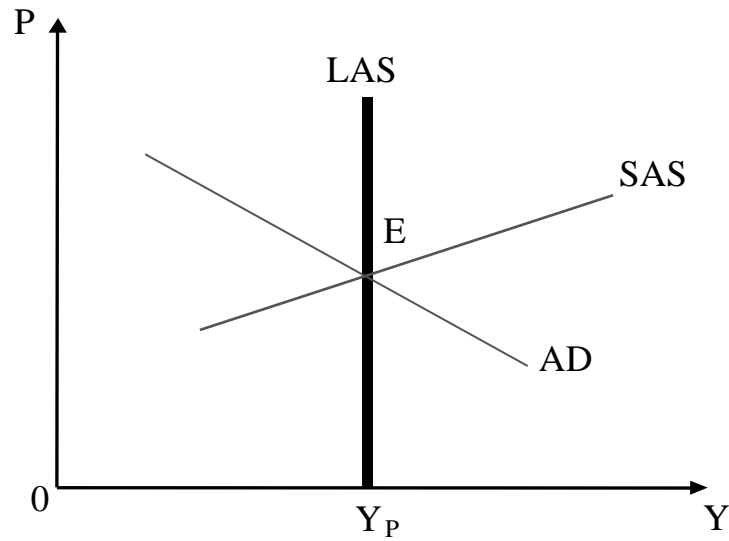
• Model AS-AD

MODEL AS AD

- **Podstawowe założenia modelu:**
- ceny i płace mogą ulegać zmianom (w odróżnieniu od poprzednio omawianych modeli)
- punktem odniesienia analizy jest obserwacja poziomu produkcji i cen (a nie stopy procentowej jak w modelu ISLM)
- wielkość podaży zależy od poziomu cen, płac i zatrudnienia

MODEL AD/AS opisuje CYKL KONIUNKTURALNY, czyli odchylenia rzeczywistej wielkości produkcji, Y_E , od produkcji potencjalnej, Y_p , i pochodne zmiany cen, P , i bezrobocia, U .

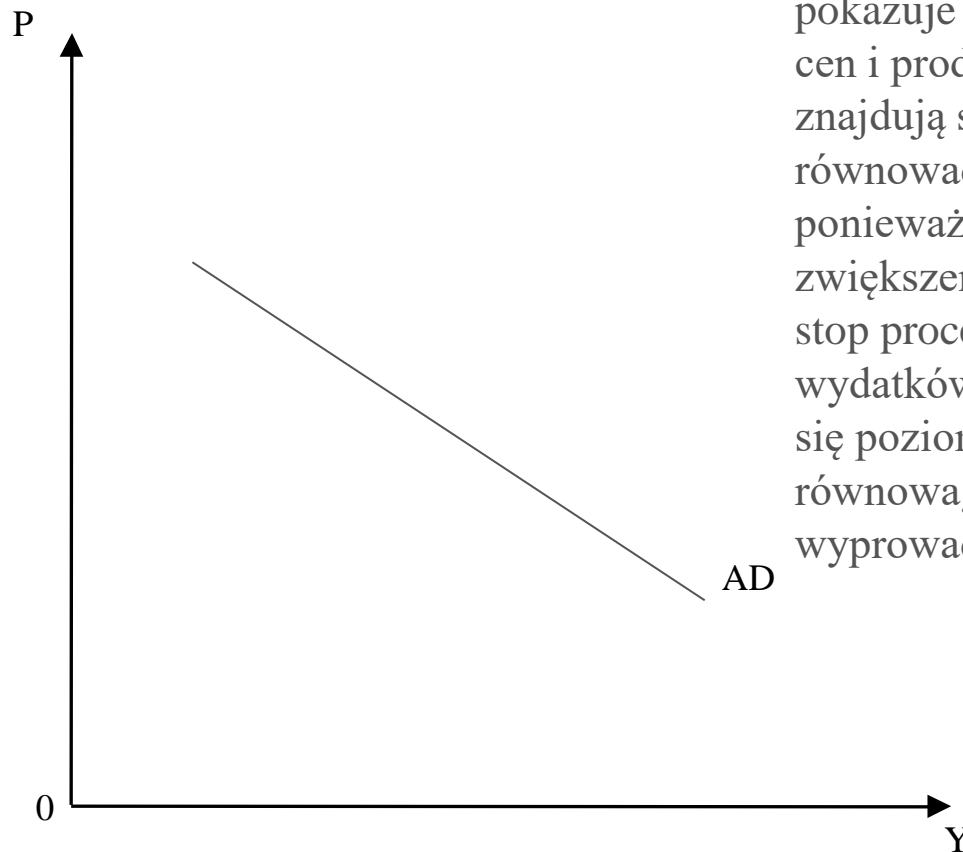
MODEL AD/AS

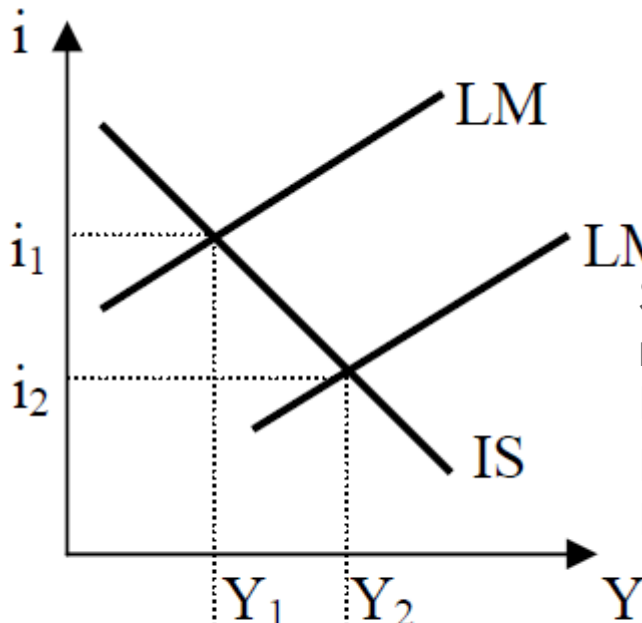
Model AD/AS składa się z:

- **LINII ZAGREGOWANEGO POPYTU, AD, która jest ujemnie nachylona.**
- **LINII ZAGREGOWANEJ PODAŻY KRÓTKOOKRESOWEJ, SAS, która jest dodatnio nachylona i płaska.**
- **LINII ZAGREGOWANEJ PODAŻY DŁUGOOKRESOWEJ, LAS, która jest pionowa.**

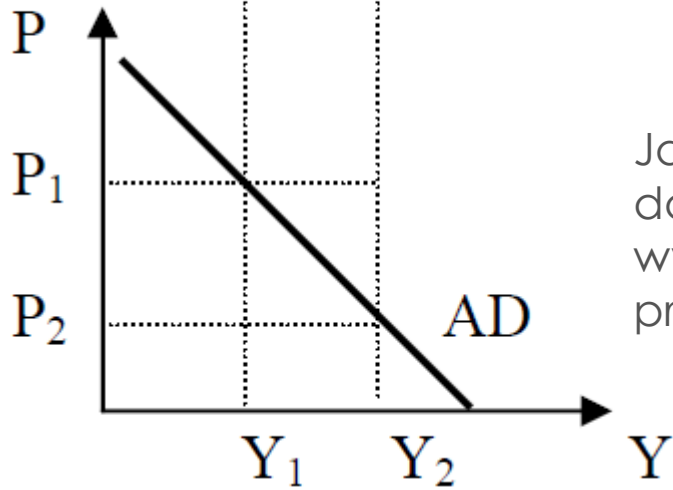
1. UJEMNIE NACHYLONA LINIA ZAGREGOWANEGO POPYTU, AD

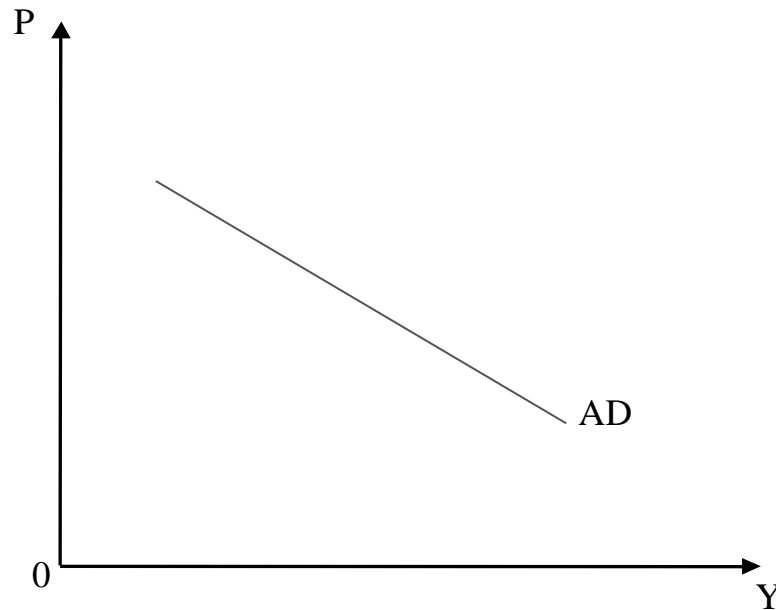
Krzywa zagregowanego popytu AD - pokazuje ilość dóbr i usług jakie zostaną kupione przy danym poziomie cen. Zarazem pokazuje wszystkie kombinacje poziomu cen i produkcji, dla których rynki dóbr i pieniądza znajdują się równocześnie w równowadze. Krzywa AD ma ujemne nachylenie, ponieważ spadek cen powoduje zwiększenie realnej podaży pieniądza, obniżenie stop procentowych i wzrost wydatków inwestycyjnych. Tym samym zwiększa się poziom produkcji w punkcie równowagi. Wykres krzywej AD można wyprowadzić na podstawie modelu ISLM.

Spadek cen z P_1 do P_2 powoduje wzrost realnej podaży pieniądza M/P . Dlatego krzywa LM przesuwa się do LM' , stopa procentowa musi spaść (i_1 do i_2) zaś produkcja rośnie (Y_1 do Y_2).

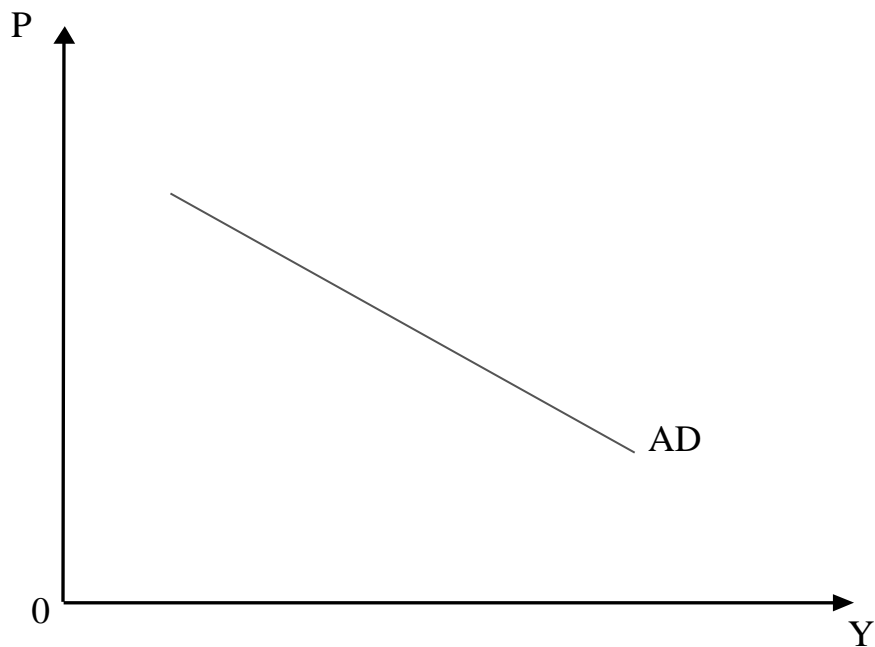
Jak widać na podstawie wykresu, przy danym poziomie podaży pieniądza, im wyższy poziom cen, tym niższy poziom produkcji w punkcie równowagi.

Po pierwsze, zmiany średniego poziomu cen w gospodarce, P , zmieniają zagregowane wydatki, AE_{PL} , poprzez EFEKT STOPY PROCENTOWEJ.

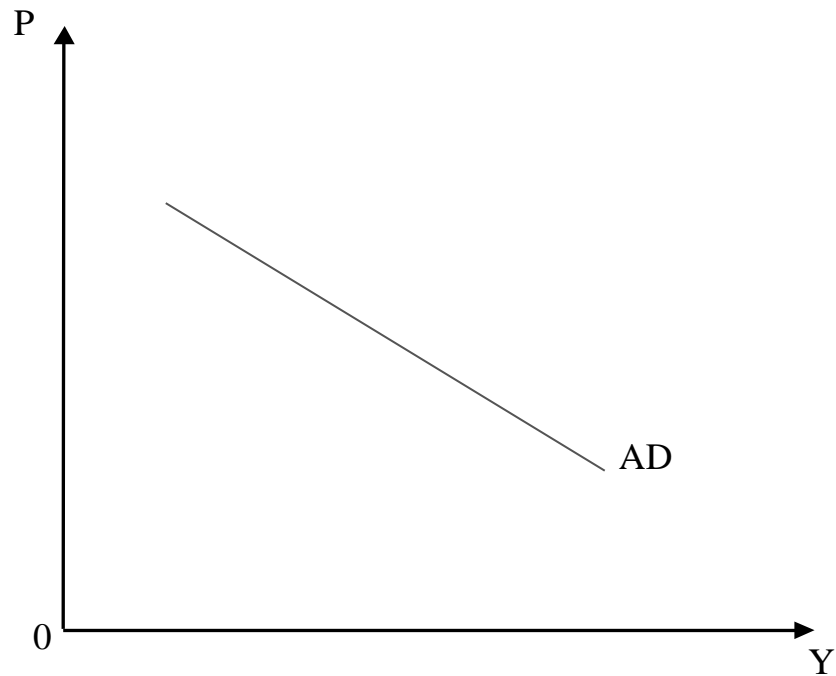
Po drugie, zmiany średniego poziomu cen, P , zmieniają zagregowane wydatki, AE_{PL} , poprzez EFEKT MAJĄTKOWY.

EFEKT STOPY PROCENTOWEJ

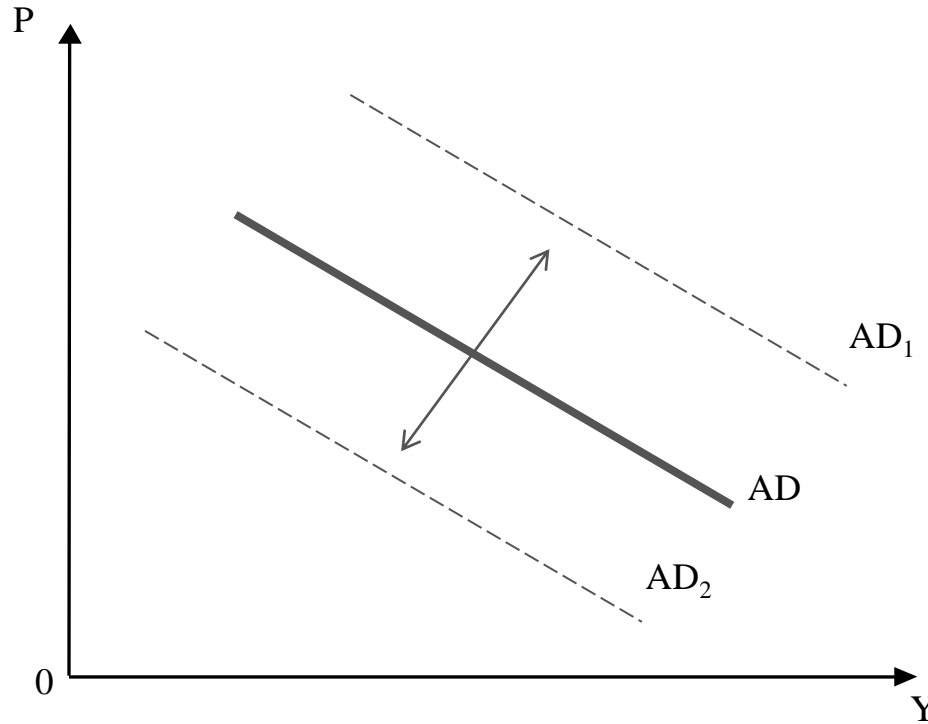

polega na tym, że zmiana poziomu cen, P , wpływa na realną podaż pieniądza M^{SN}/P i poziom stopy procentowej, i_r czyli ceny kredytów, powodując od-wrotną zmianę wydatków na konsumpcję, C , i (lub) inwestycje, I .

EFEKT MAJĄTKOWY

polega np. na tym, że spadek poziomu cen, P , zwiększa realną wartość aktywów (np. aktywów finansowych), zachęcając ich posiadaczy do zwiększenia wydatków (np. konsumpcji, C).

Przesunięcia całej linii zagregowanego popytu, AD, pokazują skutki MAKROEKONOMICZNYCH SZOKÓW POPYTOWYCH. Ich przyczyną są, inne niż spowodowane ruchem cen, P, zmiany składników zagregowanych wydatków, AE_{PL} .

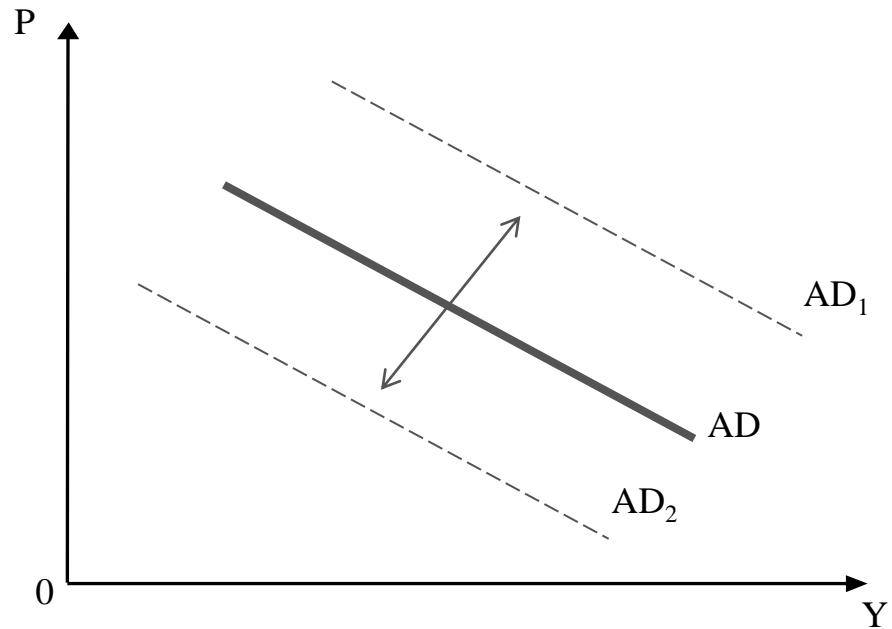
WYPIERANIE:

$$G \uparrow \rightarrow AE_{PL} \uparrow \rightarrow Y \uparrow \rightarrow M^D \uparrow \rightarrow i \uparrow \rightarrow C \downarrow + I \downarrow \rightarrow AE_{PL} \downarrow.$$

Rosnące wydatki publiczne ($G \uparrow$)
zastępują wydatki prywatne ($C \downarrow + I \downarrow$).
W efekcie zagregowane wydatki, AE_{PL} ,
nie zmieniają się lub ich zmiana jest
niewspółmiernie słaba.

POZYTYWNE MAKROEKONOMICZNE SZOKI POPYTOWE

(np. ekspansywna polityka pieniężna banku centralnego)

zwiększają zagregowane zapotrzebowanie na dobra finalne, AE , odpowiadające poszczególnym poziomom cen, P (zob. $AD \rightarrow AD_1$).

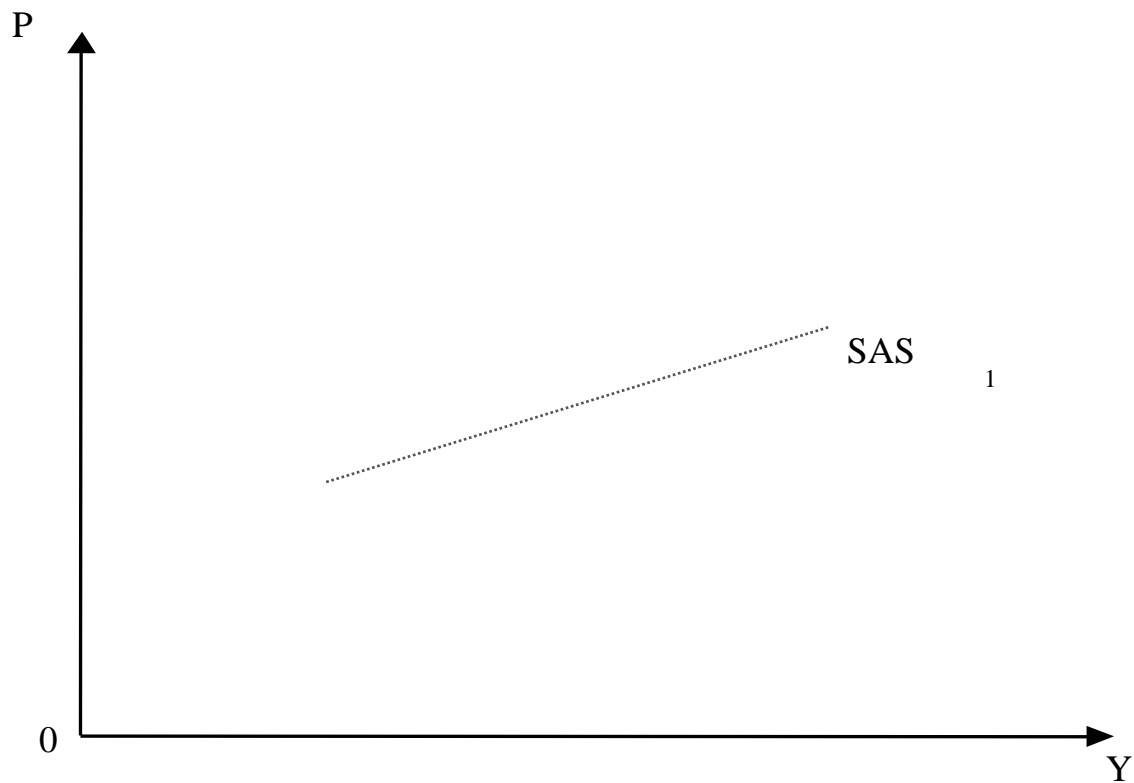
2. PŁASKA LINIA ZAGREGOWANEJ PODAŻY KRÓTKOOKRESOWEJ, SAS

Ekonomiści opisujący reakcje gospodarki na różne zdarzenia (np. zmiany zagregowanej podaży) rozróżniają krótki i długi okres. **Kryterium stanowi stopień dostosowania się płac i cen do zmienionych warunków gospodarowania.**

OKRES KRÓTKI (kilkanaście miesięcy? dwa lata?) jest za krótki, aby płace i ceny mogły się zmienić.

OKRES DŁUGI (pięć lat?) jest na to wystarczająco długi.

W efekcie w krótkim okresie gospodarka zachowuje się zwykle „**PO KEYNESOWSKU**” (po szoku zmienia się raczej produkcja, Y , niż ceny, P), a w długim „**KLASYCZNIE**” (po szoku zmieniają się raczej ceny, P , a nie produkcja, Y).

Linia SAS ilustruje dotyczącą krótkiego okresu prostą zależność średniego poziomu cen w gospodarce, P , i wielkości produkcji Y .

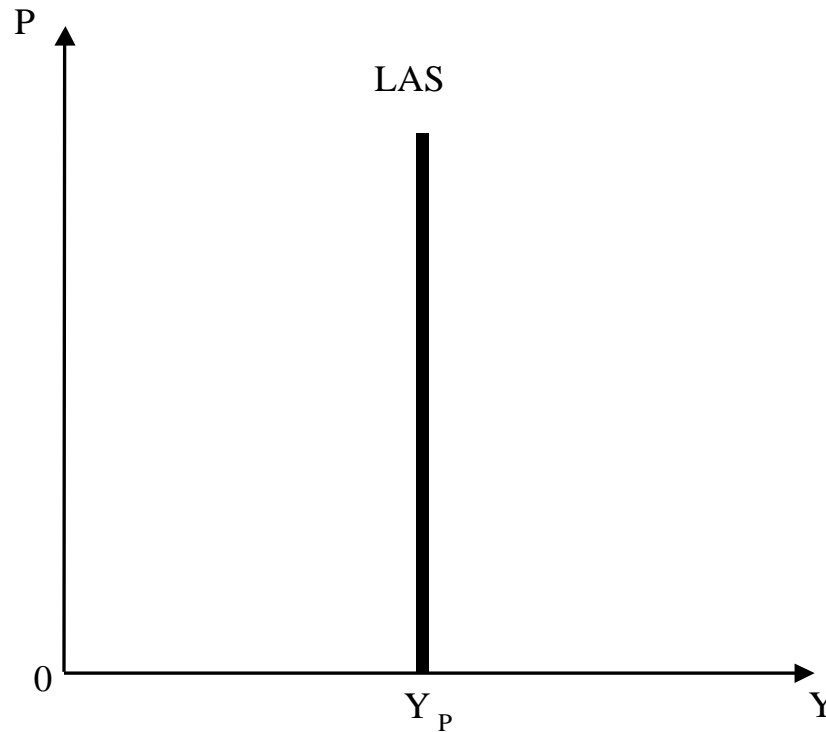
W krótkim okresie na zmiany zapotrzebowania firmy reagują raczej zmianą wielkości produkcji, nie cen. Nawet, gdy produkcja jest bliska potencjalnej, na krótko można ją zwiększyć, intensywnie eksploatując zasoby.

Ogólnie, CENY SĄ „LEPKIE” (ANG. STICKY), PONIEWAŻ PŁACE NOMINALNE SĄ „LEPKIE” (w warunkach konkurencji „lepkość płac” powoduje „lepkość” cen).

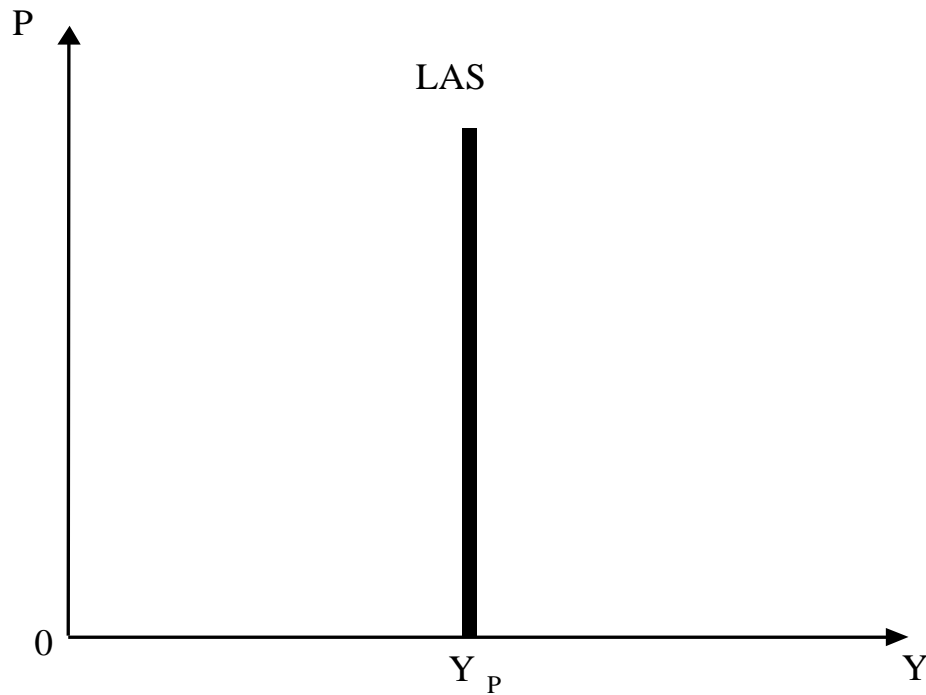
CENY SĄ „LEPKIE”, PONIEWAŻ PŁACE NOMINALNE SĄ „LEPKIE”. A PŁACE SĄ „LEPKIE”, BO:

- a. Umowy o pracę są długoterminowe i zdecentralizowane.**
- b. Niektóre firmy w trosce o wydajność pracy i stabilność zatrudnienia oferują wysokie i stabilne płace (ang. *efficiency wages*).**
- c. Konkurencja na rynku pracy jest słaba: koszty zwalniania i rekrutowania pracowników są wysokie; to zatrudnieni *insiders* (a nie bezrobotni *outsiders*) biorą udział w negocjacjach płacowych. Utrudnia to spadek płac pod presją bezrobocia.**
- d. W dodatku normy kulturowe czynią płace „lepkimi”.**

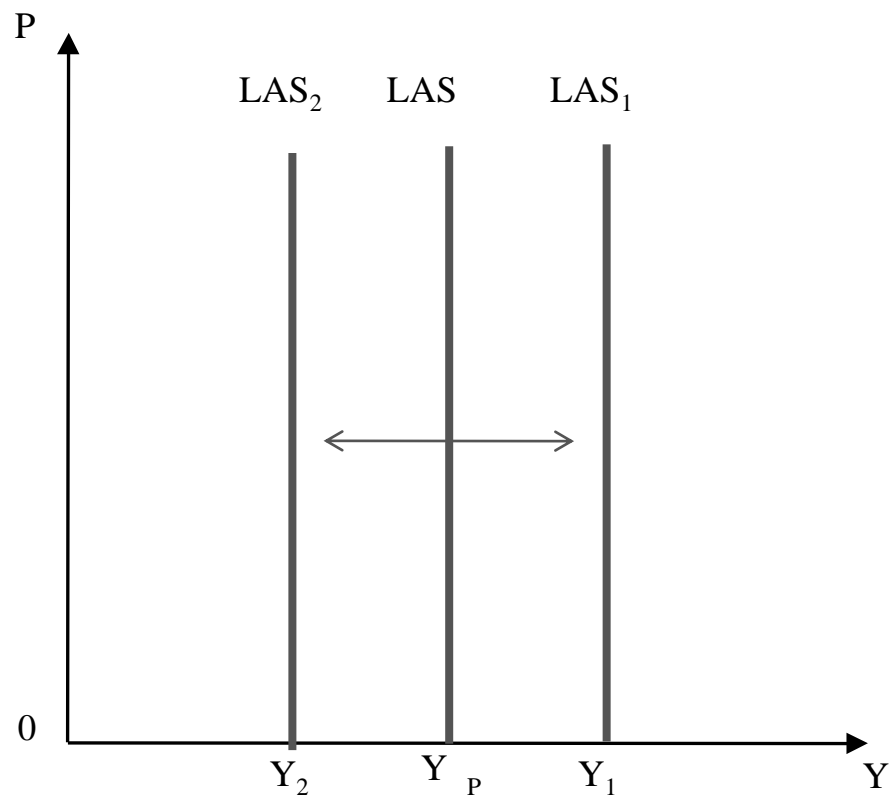
3. PIONOWA LINIA ZAGREGOWANEJ PODAŻY DŁUGOOKRESOWEJ, LAS.

W długim okresie wszystkie ceny, w tym ceny czynników produkcji, są doskonale „giętkie” (a nie „lepkie”), więc na rynkach czynników panuje stale równowaga.

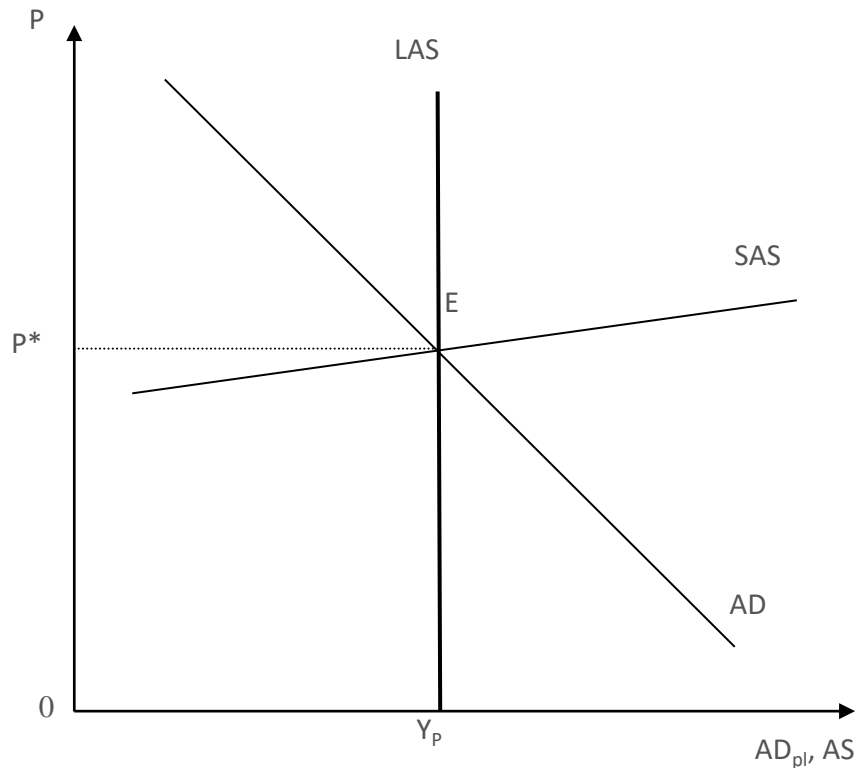
W długim okresie linia podaży zagregowanej, LAS, przebiega pionowo. Zmiany poziomu cen, P , nie wpływają na wielkość produkcji potencjalnej, Y_P .

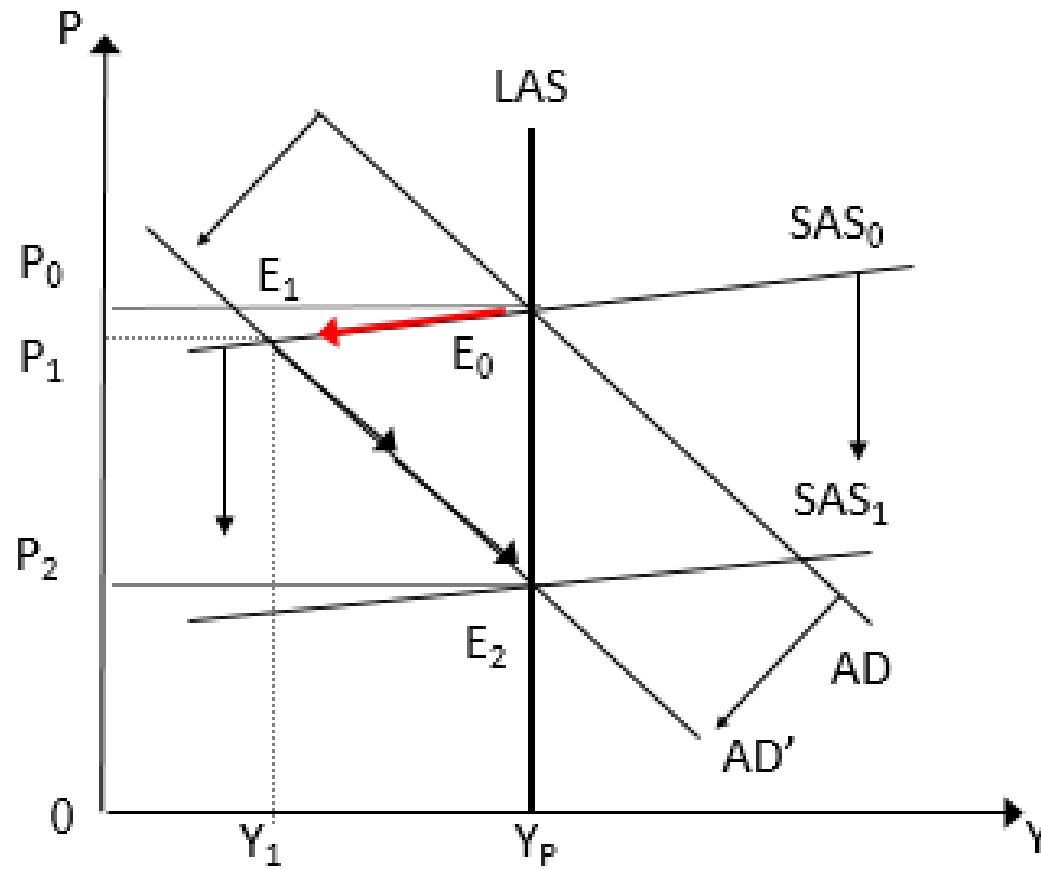
Zmiany wielkości produkcji potencjalnej, Y_p , (czyli przesunięcia linii LAS)

4. RÓWNOWAGA MAKROEKONOMICZNA I JEJ ZAKŁÓCENIA ⁷³

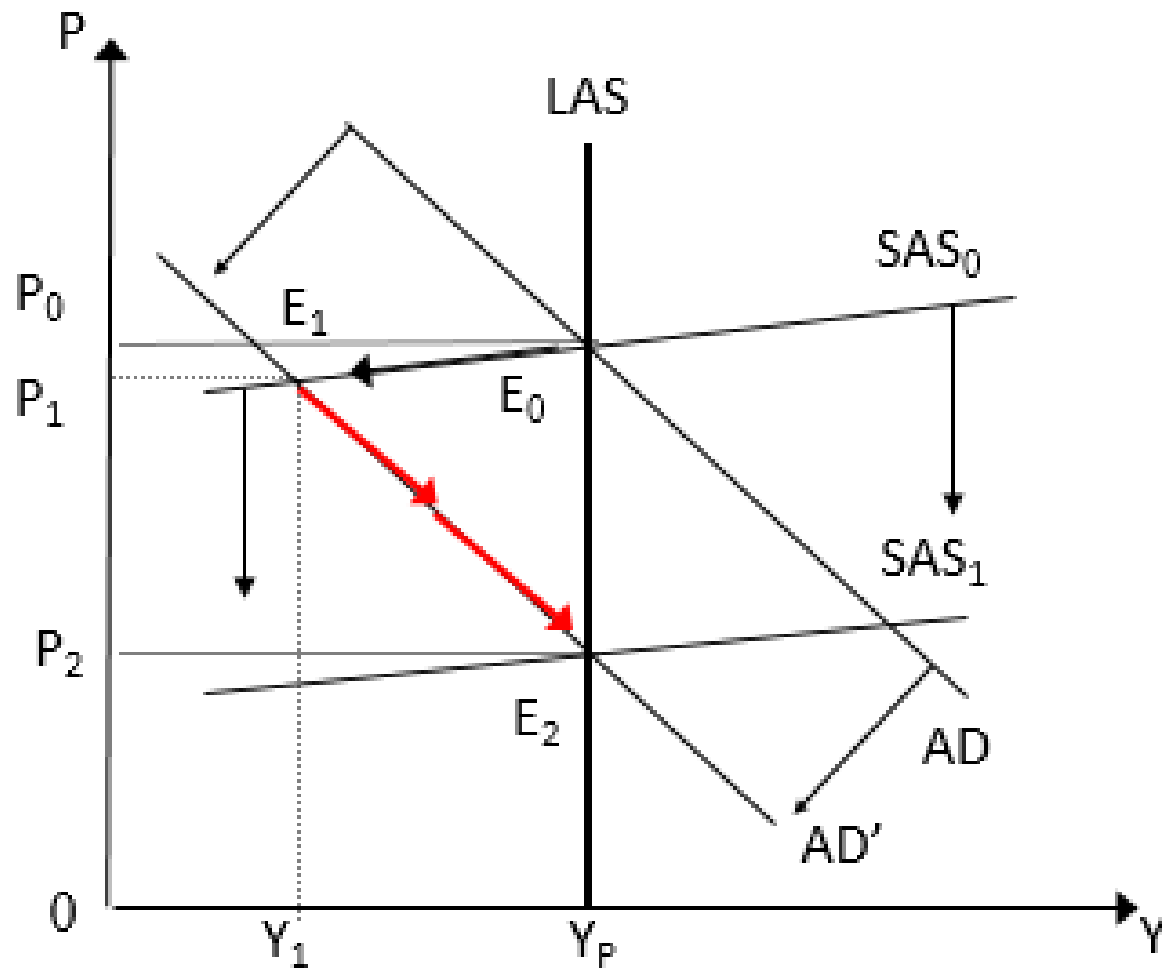
MAKROEKONOMICZNĄ RÓWNOWAGĄ oznacza, że wydatki zagregowane, AE_{pl} , są równe zagregowanej podaży, AS (krótkookresowej, SAS , i (lub) długookresowej, LAS). Kiedy $AE_{pl}=SAS= LAS$, istnieje jednocześnie równowaga krótkookresowa i długookresowa.

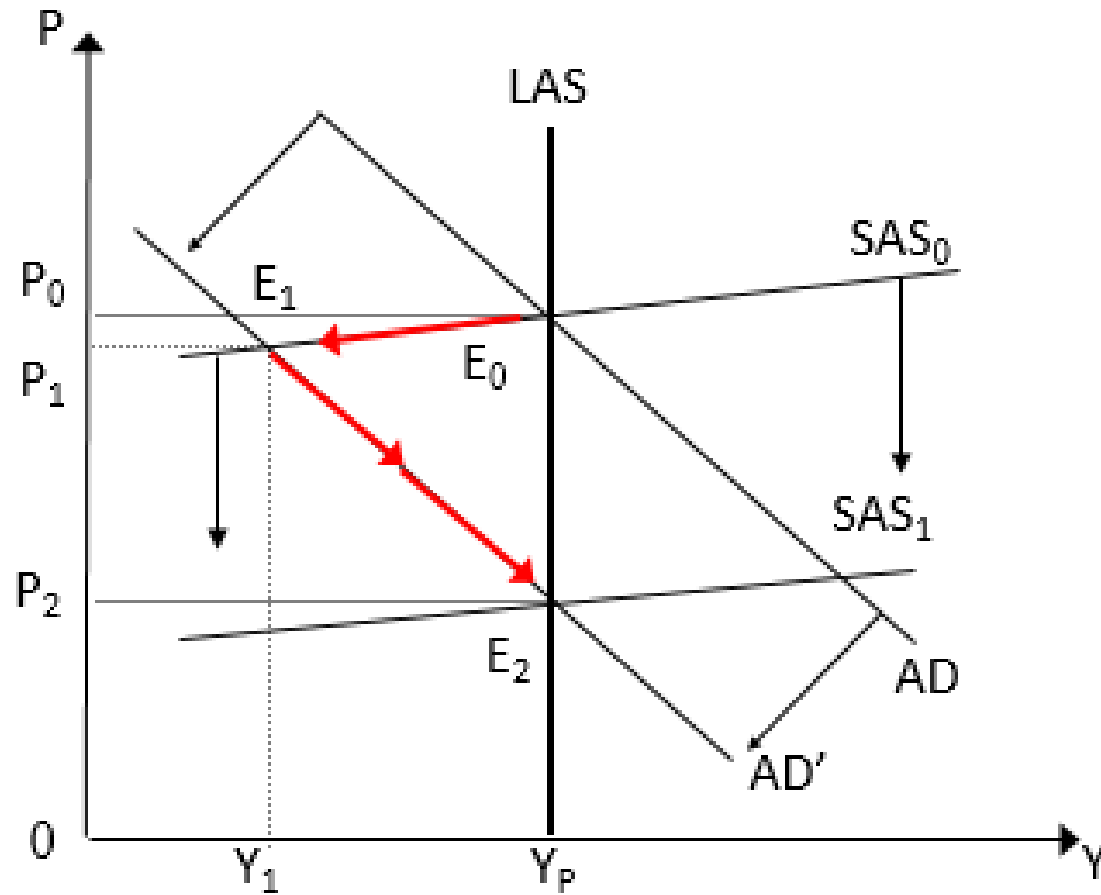
KRÓTKOOKRESOWE I DŁUGOOKRESOWE SKUTKI ZMIAN POPYTU W GOSPODARCE (PRZYKŁADY)

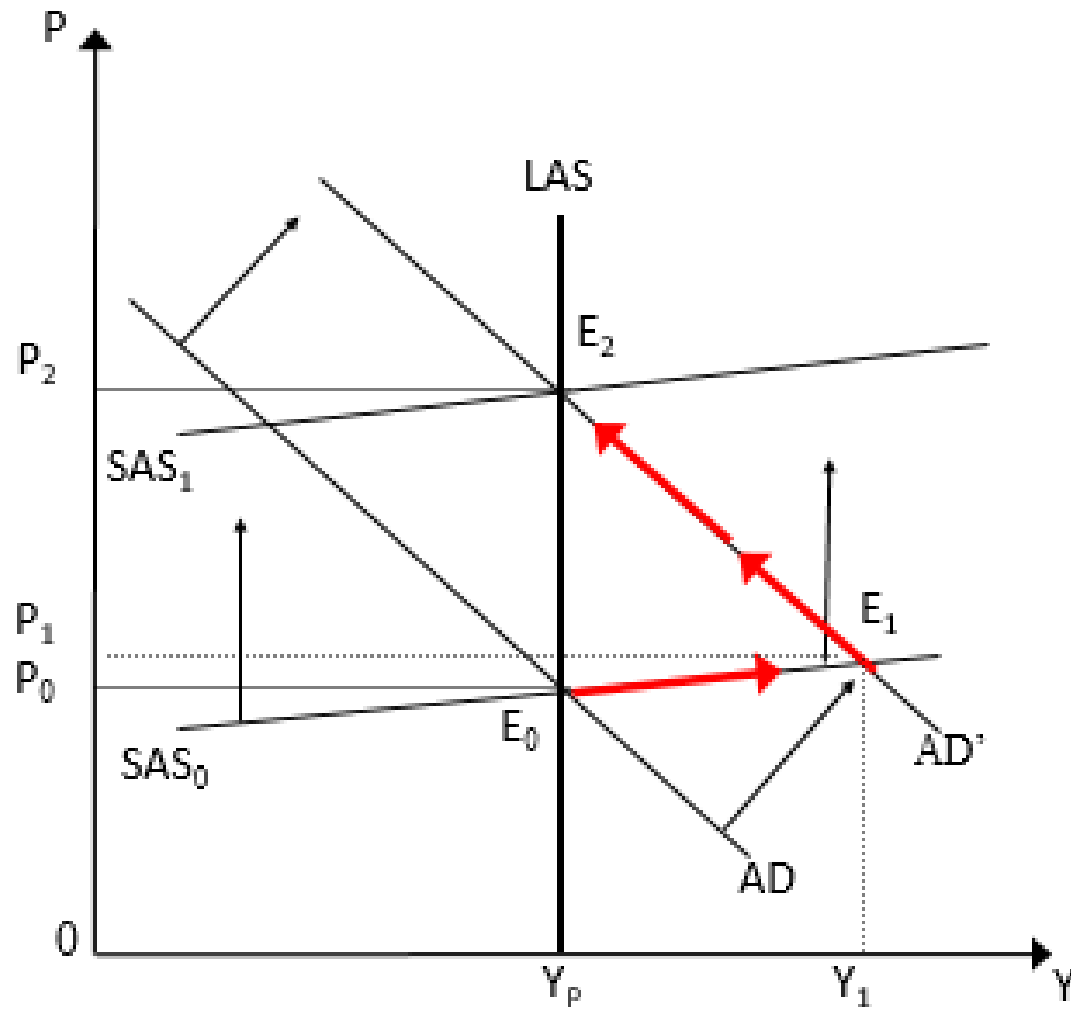
KRÓTKOOKRESOWE I DŁUGOOKRESOWE SKUTKI ZMIAN POPYTU W GOSPODARCE (PRZYKŁADY)

W krótkim okresie gospodarka zareagowała „PO KEYNESOWSKU” (reakcja na szok była raczej ilościowa, niż cenowa). Zaś w długim okresie gospodarka okazała się „KLASYCZNA”

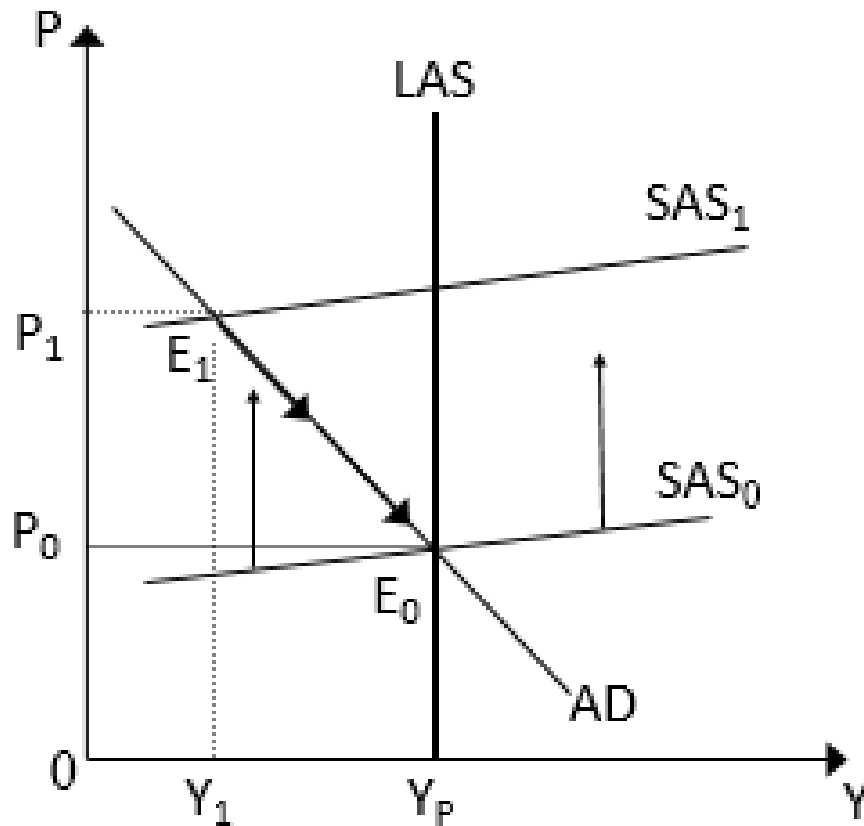

skutki pozytywnego szoku popytowego.

KRÓTKOOKRESOWE I DŁUGOOKRESOWE SKUTKI ZMIAN PODAŻY W GOSPODARCE (PRZYKŁADY)

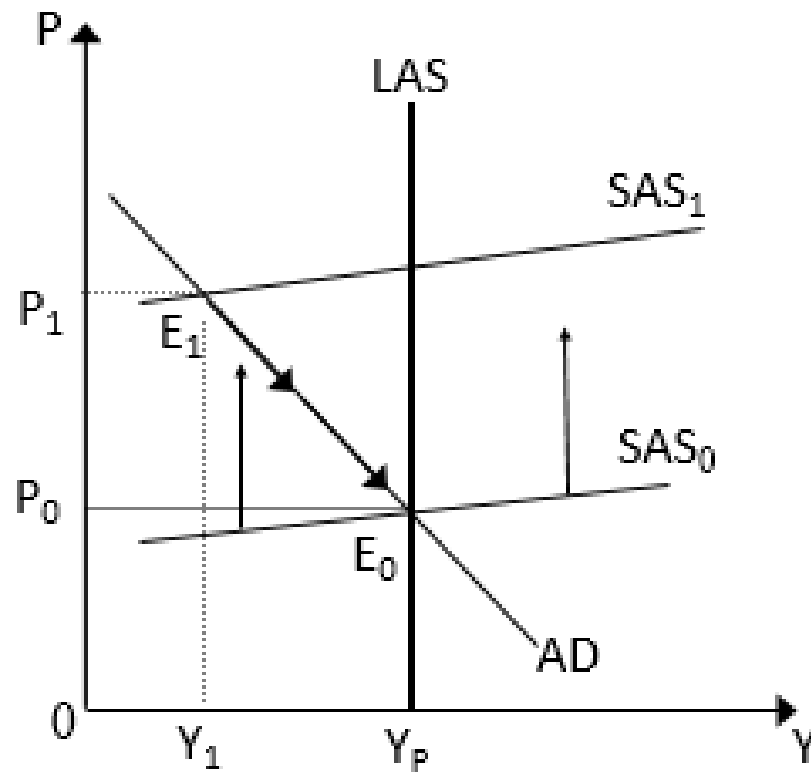
Negatywny makroekonomiczny szok podaży (ropa drożeje...) przesuwa linię krótkookresowej podaży zagregowanej, SAS, do góry.

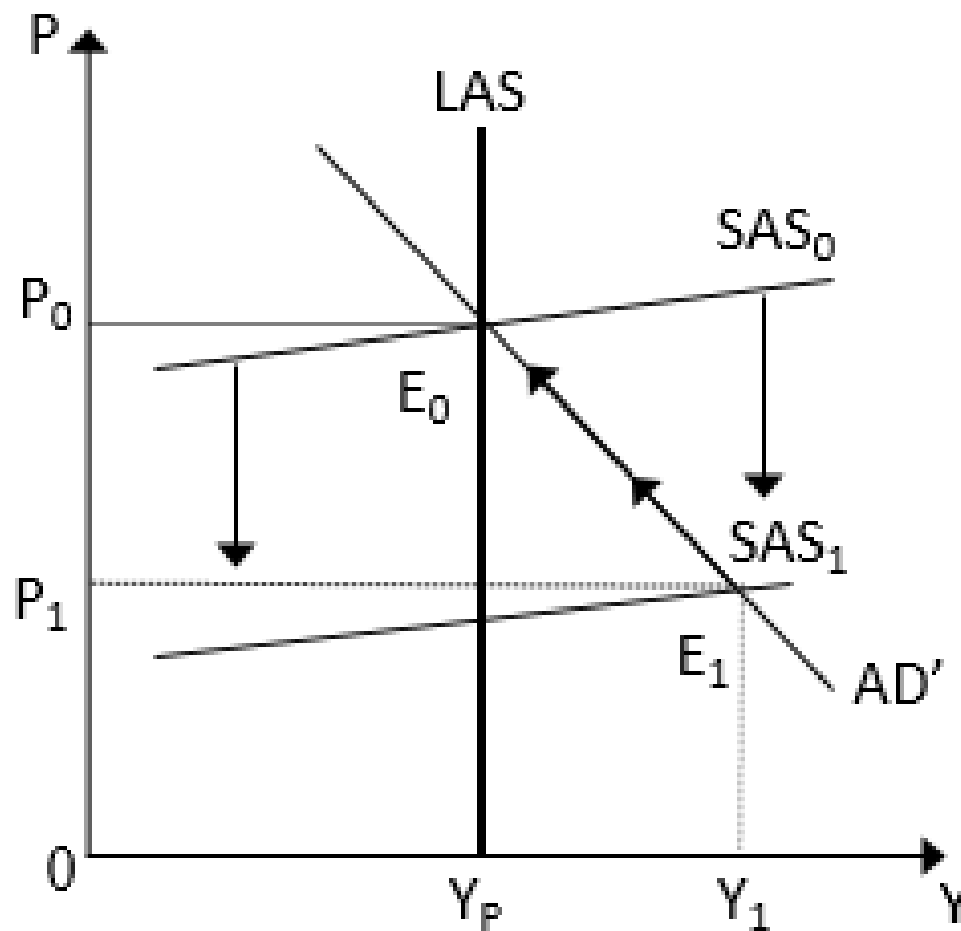
To jest STAGFLACJA

KRÓTKOOKRESOWE I DŁUGOOKRESOWE SKUTKI ZMIAN PODAŻY W GOSPODARCE (PRZYKŁADY)

W DŁUGIM OKRESIE

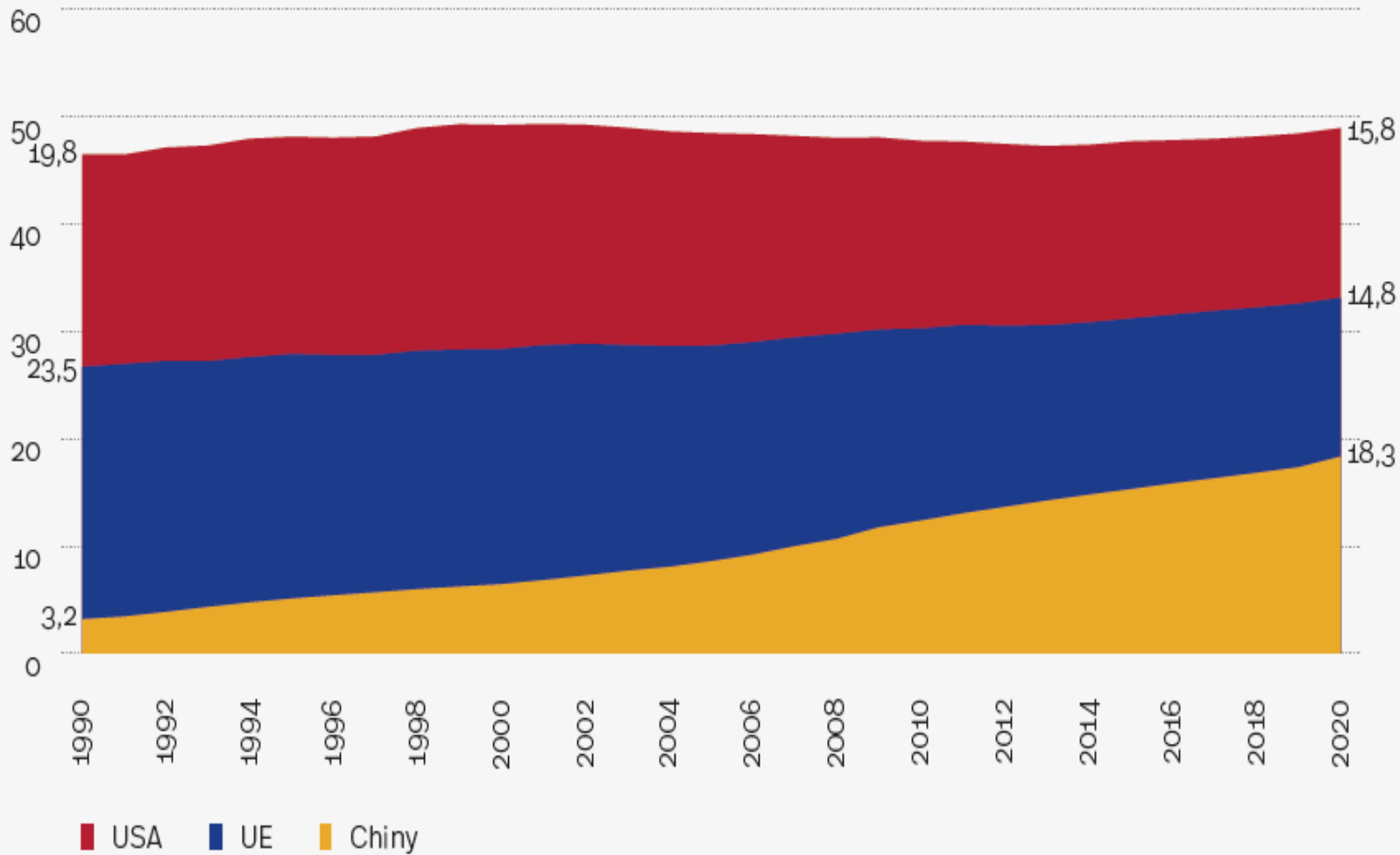
skutki pozytywnego makroekonomicznego szoku podażowego.

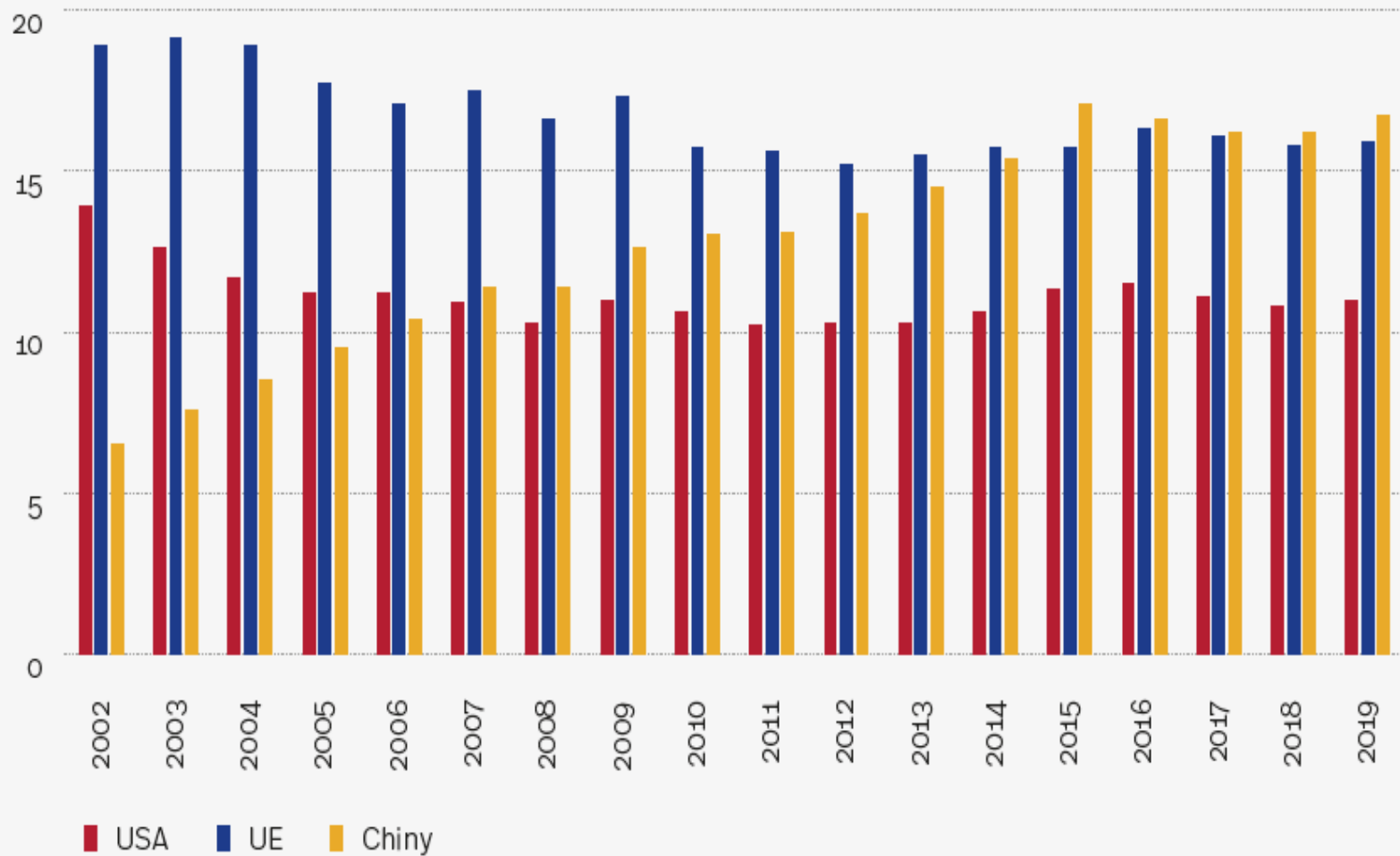
•Europejska unia gospodarcza i walutowa

- Unia Europejska – powstała z dniem 1 XI 1993 roku na mocy traktatu z Maastricht, obecnie liczy 28 państw członkowskich
- Unia Europejska – gospodarczo-polityczny związek demokratycznych krajów europejskich będący efektem wieloletniego procesu integracji politycznej, gospodarczej i społecznej zapoczątkowanej po drugiej wojnie światowej.
 - Unia Europejska, Chiny i Stany Zjednoczone odpowiadają za 60 proc. światowego PKB liczonego w bieżących cenach rynkowych oraz za ponad połowę światowego PKB mierzonego parytetem siły nabywczej.

Udział USA, UE i Chin w światowym PKB PPP (w proc.)

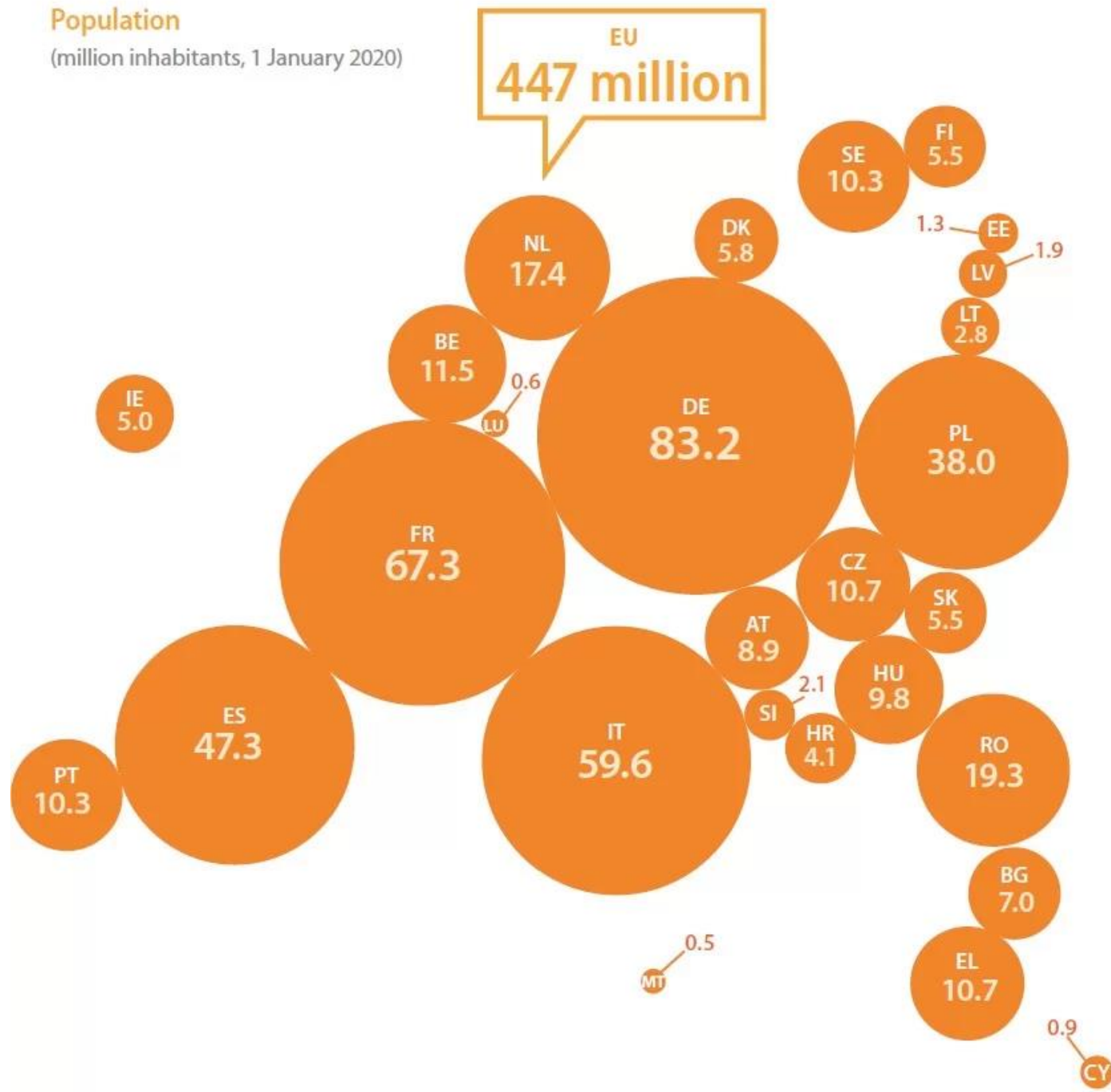

udział w światowym eksporcie (w proc.)

Population

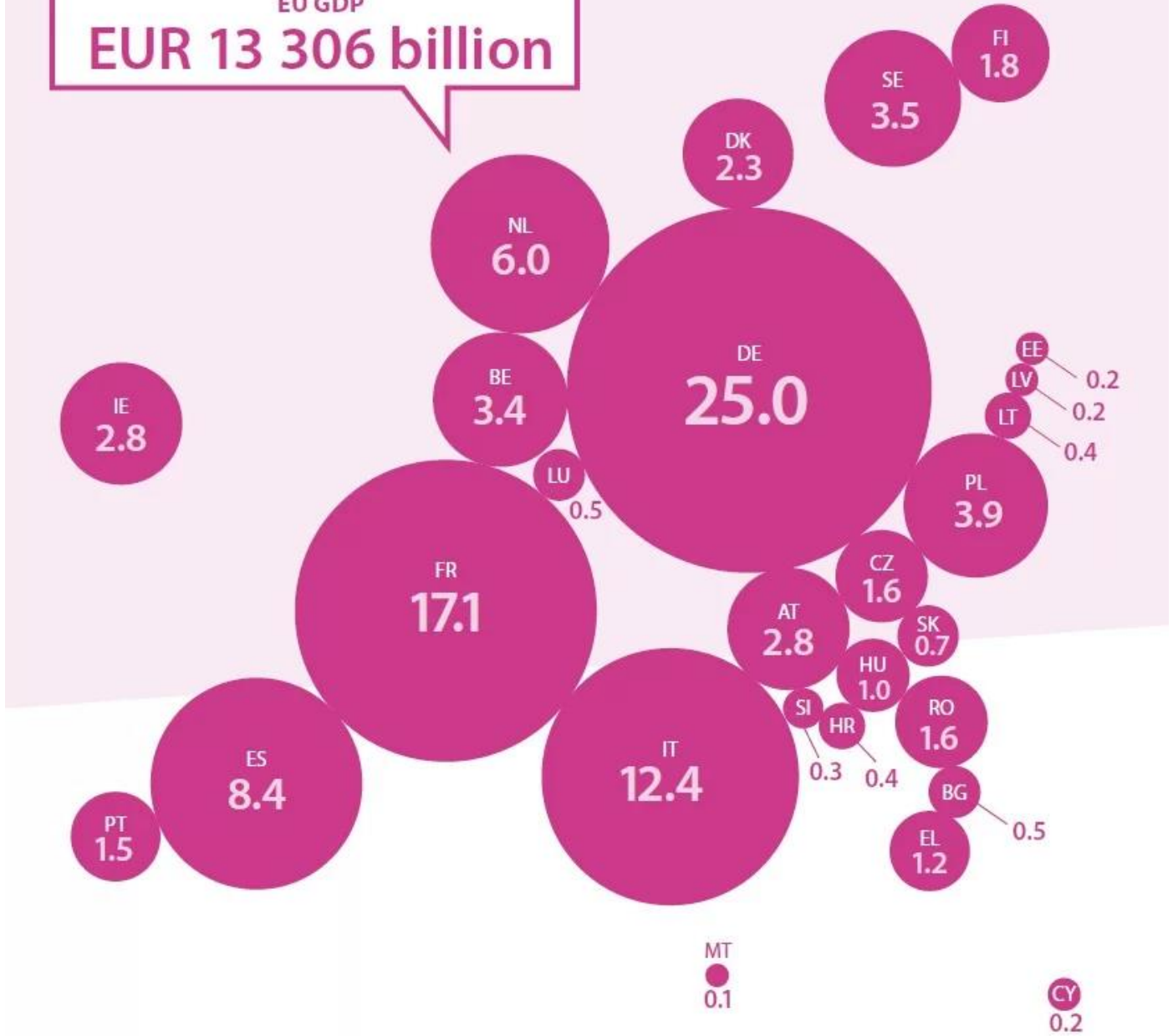
(million inhabitants, 1 January 2020)

GDP

(% share of EU total, 2020)

EU GDP
EUR 13 306 billion

ETAPY INTEGRACJI GOSPODARCZEJ:

- **1) Unia celna** [obszar, na którym obowiązują jednolite przepisy celne, wewnątrz którego zniesiono cła, a ustalono zewnętrzną wspólną taryfę na towary importowane z krajów trzecich]
- **2) Wspólny rynek**
- **3) Unia Gospodarcza i Walutowa** obszar o wspólnej walucie, funkcjonujący w ramach wspólnego rynku Unii Europejskiej, gdzie w stosunkach między krajami członkowskimi obowiązują zasady:
 - swobodnego przepływu towarów i usług
 - swobodnego przepływu kapitału
 - swobodnego przepływu siły roboczej [osób fizycznych]

DZIAŁANIE UNII GW OPIERA SIĘ NA DWÓCH KLUCZOWYCH KONCEPCJACH:

1. Polityka pieniężna krajów Eurosystemu jest realizowana w sposób jednolity, przez Europejski System Banków Centralnych (Europejski Bank Centralny + 19 narodowych banków centralnych)
- eurosystem / euroland = EBC + banki narodowe państw, które posługują się walutą euro

- **Europejski Bank Centralny** powołano w 1998 r. [siedziba: Frankfurt n/Menem] głównie w celu czuwania nad prawidłowym wprowadzeniem i zarządzaniem walutą euro; jest całkowicie niezależny zarówno od władz wykonawczych państw członkowskich, jak i organów UE, np. nie może bezpośrednio finansować sektora publicznego

**!!!Podobnie jak w Konstytucji RP nie ma możliwości finansowania
deficytów ze środków EBC**

- **TofUE 123 / 1.** Zakazane jest udzielanie przez Europejski Bank Centralny lub banki centralne Państw Członkowskich, zwane dalej „krajowymi bankami centralnymi”, pożyczek na pokrycie deficytu lub jakichkolwiek innych kredytów instytucjom, organom lub jednostkom organizacyjnym Unii, rządów centralnym, władzom regionalnym, lokalnym lub innym władzom publicznym, innym instytucjom lub przedsiębiorstwom publicznym Państw Członkowskich, jak również nabywanie bezpośrednio od nich przez Europejski Bank Centralny lub krajowe banki centralne ich papierów dłużnych.
-

- **Wyraźnie eksponowana jest również niezawisłość EBC jako instytucji:**

- **ToFUE 130.** W wykonywaniu uprawnień oraz zadań i obowiązków, które zostały im powierzone Traktatami i Statutem ESBC i EBC, ani Europejski Bank Centralny, ani krajowy bank centralny, ani członek któregokolwiek z ich organów decyzyjnych nie zwracają się o instrukcje ani ich nie przyjmują od instytucji, organów ani jednostek organizacyjnych Unii, rządów Państw Członkowskich, ani jakiegokolwiek innego organu.

GŁÓWNE ZADANIA ESBC:

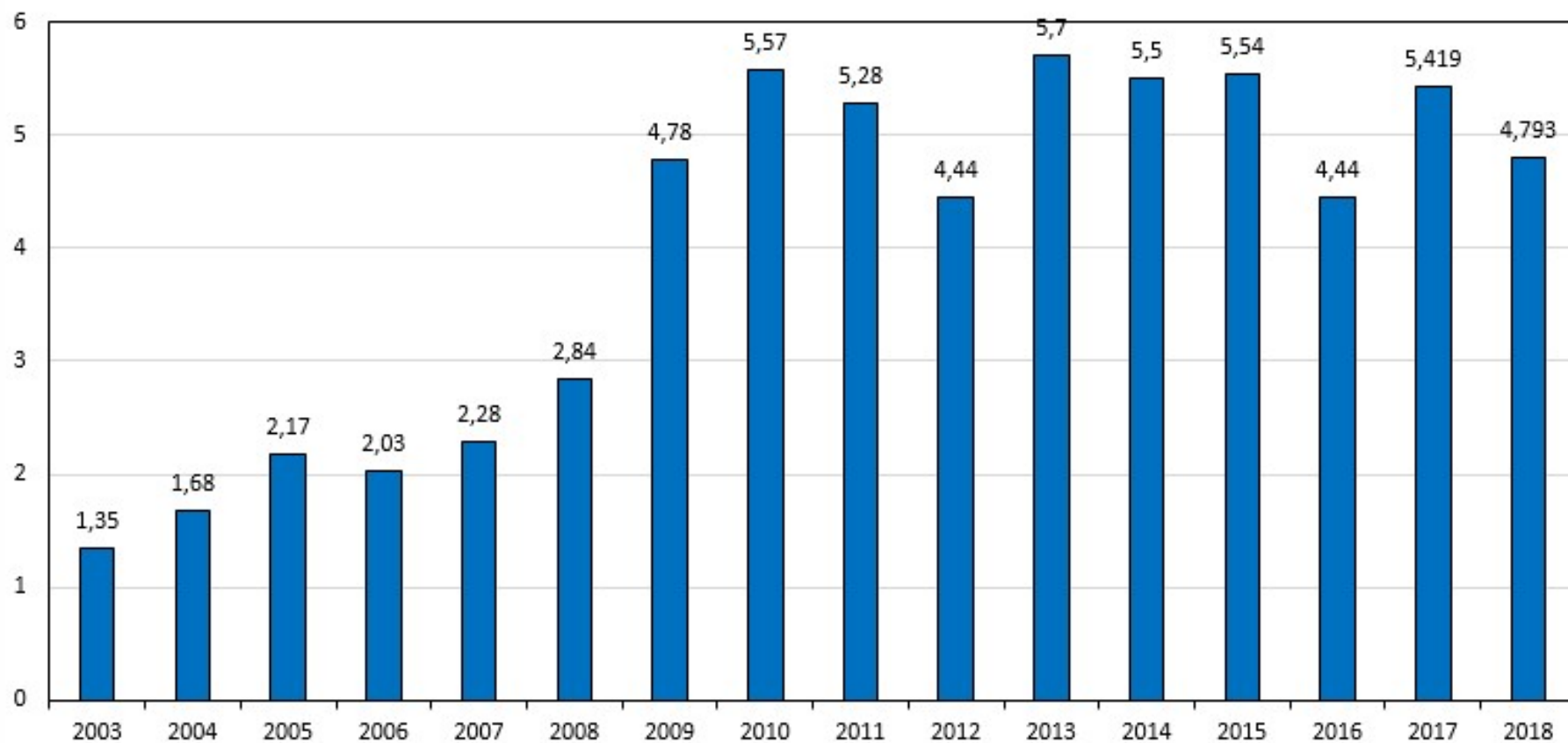
1. utrzymywanie stabilnego poziomu cen
2. podejmowanie decyzji niezbędnych dla funkcjonowania Eurosystemu
3. kształtowanie polityki pieniężnej strefy euro [w tym podejmowanie decyzji odnośnie stóp procentowych;
4. utrzymywanie i zarządzanie rezerwami dewizowymi państw sfery euro
5. prawo emisji banknotów euro [również przez narodowe banki centralne]

EUROPEJSKI BANK INWESTYCYJNY

finansuje on projekty które przyczyniają się do osiągnięcia celów Unii Europejskiej – np. zwiększenie konkurencyjności przemysłu UE, tworzenie sieci transeuropejskie, ochrona środowiska naturalnego; projekty te ponadto muszą przynosić korzyści najsłabiej rozwiniętym regionom i muszą pomagać w przyciąganiu innych źródeł finansowania

1. EBI nie działa w celu osiągnięcia zysku, toteż udziela kredytów i pożyczek na o wiele korzystniejszych warunkach niż banki operacyjne
2. EBI jest finansowany z pożyczek zaciąganych na rynkach finansowych oraz z udziałów wpłacanych przez poszczególne państwa członkowskie; największe udziały – po 16% wpłacają GER, ITA, GBR, FRA;
3. EBI jest niezależny od organów UE – posiada osobowość prawną i system własnych organów [m.in. Rada Gubernatorów, w skład której wchodzi ministrowie finansów wszystkich krajów UE]

Kredyty EBI udzielone Polsce (w mld euro)

Źródło: <http://www.eib.org/>

- **Polityka gospodarcza wszystkich państw członkowskich ma charakter autonomiczny [własne budżety, własne systemy dochodów] , może podlegać jednak koordynacji na szczeblu UE**

- *przykładem takiej koordynacji są m.in. przepisy Paktu Stabilizacji i Rozwoju, stworzonego w 1997; dokument ten mówi o postępowaniu organów UE w wypadku, gdy deficyt danego kraju członkowskiego przekracza 3% PKB, a dług publiczny – 60%; wówczas Rada Europejska może np.*
 1. wydać zalecenia mające pomóc w redukcji tego deficytu; państwo ma 4 m-ce na dostosowanie się do tych zaleceń i podjęcie działań zaradczych
 2. zażądać od takiego kraju złożenia nieoprocentowanego depozytu stabilizacyjnego o odpowiedniej wysokości [od 0.2 – 0.5% PKB]; depozyt ten przepadnie jako kara finansowa jeśli dane państwo nie zlikwiduje w ciągu 2 lat tego deficytu
 3. jednostronnie nałożyć opłatę karną w wysokości do 0,2% PKB
 4. zwrócić się do Europejskiego Banku Centralnego o wstrzymanie udzielania pożyczek temu krajowi

PAKT FISKALNY

(TRAKTAT O STABILNOŚCI, KOORDYNACJI I ZARZĄDZANIU W UNII GOSPODARCZO – MONETARNEJ)

Geneza

- Umowa międzynarodowa pomiędzy wszystkimi państwami UE;
- Weszła w życie po spełnieniu warunku, że co najmniej 12 państw strefy euro dokona jej ratyfikacji do 31.12.2012 r.

Postanowienia

- Saldo sektora rządowego oraz saldo sektora samorządowego musi być ZRÓWNOWAŻONE (z marginesem deficytu do 1% PKB, jeśli dług tego państwa jest wyraźnie niższy od 60% PKB)
- Jeśli dług publiczny (bez sektora ubezpieczeniowego) > 60% PKB, państwo członkowskie musi go zredukować w stosunku 1/20 jego wielkości rocznie
- Państwo objęte procedurą nadmiernego deficytu (> 3% PKB) wprowadza tzw. programy partnerstwa budżetowego przedkładane do zatwierdzenia Komisji
- W przypadku odchylenia od celu średniookresowego lub ścieżki dostosowawczej automatycznie uruchomiony będzie mechanizm korygujący, oparty na wytycznych Komisji Europejskiej

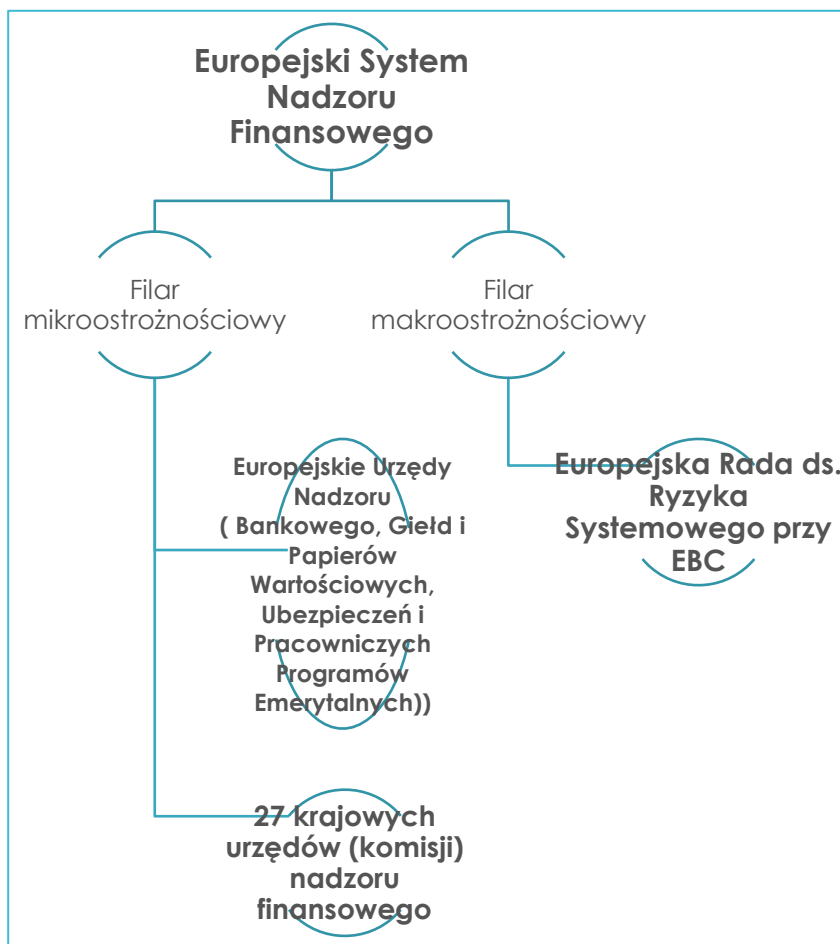
Przyszłość

- Zasady Paktu Fiskalnego powinny zostać włączone do KONSTYTUCJI państw UE w ciągu max. 1 roku od przyjęcia traktatu. Brak spełnienia tego wymogu skutkować może skierowaniem sprawy do Trybunału Sprawiedliwości

- 2. Europejski System Nadzoru Finansowego 2011 r. [Zadaniem tego systemu jest zapewnienie bezpieczeństwa finansowego na dwóch poziomach: makro i mikro - ostrożnościowym. W wymiarze makro - ostrożnościowym została powołana Rada ds. Ryzyka Systemowego, której zadaniem jest chodzi głównie o kierowanie ostrzeżeń i rekomendacji kierowanych do UE jako całości lub poszczególnych państw członkowskich.

- Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF) -1999 r. którego zasadniczym zadaniem jest m.in. prowadzenie dochodzeń zewnętrznych w trybie administracyjnym do celów zwalczenia nadużyć finansowych, korupcji i innej nielegalnej działalności.
- W Polsce system instytucjonalny ochrony interesów finansowych UE tworzą: Pełnomocnik Rządu ds. Zwalczenia Nieprawidłowości Finansowych na szkodę RP lub UE (obecnie Sekretarz Stanu, Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej w Ministerstwie Finansów - Pełnomocnik rządu do spraw zwalczenia nieprawidłowości finansowych na szkodę Rzeczypospolitej Polskiej lub Unii Europejskiej)

OCHRONA INTERESÓW FINANSOWYCH UE

OLAF
Europejski Urząd ds.
Zwalczania
Nadużyć Finansowych

Departament
Ochrony Interesów
Finansowych UE
przy MF

Międzyresortowy Zespół ds.
Zwalczania Nieprawidłowości
Finansowych na szkodę RP
lub UE

• **PROBLEM:** PLUS Y I MINUS Y EURO
?

PLUSY:

- znikają ogromne koszty konwersji walutowej, czyli koszty wymiany walut narodowych na euro, a także koszty obserwacji i prognozowań zmian kursów walut
- zmniejsza się RYZYKO MAKROEKONOMICZNE całej gospodarki; znika ryzyko kursowe, eliminuje się niestabilność walut krajowych, przez co wzrasta pewność przy planowaniu i ekonomicznej kalkulacji; ma to ogromne znaczenie przede wszystkim dla małych firm
- wzrasta przejrzystość cen [można łatwiej i szybciej porównać ceny rzeczywiste towarów na różnych rynkach/, rośnie tym samym konkurencyjność podmiotów gospodarczych] starają się przedstawić bogatą ofertę handlową i wydajność rynku wewnętrznego [aby uchronić się przed ucieczką klientów do innych państw]
- następuje ożywienie wymiany handlowej z krajami strefy euro poprzez znaczne uproszczenie wzajemnych rozliczeń
- w obliczu globalnego kryzysu finansowego wprowadza się wspólne zabezpieczenia dla wszystkich członków strefy euro

MINUSY

- ogromne koszty zmiany systemów informatycznych, opracowania nowych baz danych oraz nowych dokumentów rozliczeniowych i rachunkowych
- kwestia zmian / sposobu przedłużenia ważności umów dotyczących odpłatności wyrażanych w starej walucie krajowej
- dualistyczne [przez początkowy okres] funkcjonowanie euro obok starych walut, aż do momentu ich wycofania z obiegu – możliwość oszustw, trudności w zarządzaniu gotówką
- utrata bardzo ważnego narzędzia – prowadzenia niezależnej polityki pieniężnej

- Możliwość rezygnacji (klauzula opt-out) - niektóre kraje Unii Europejskiej (UE) mogą korzystać z tzw. klauzuli opt-out, dzięki której, w przypadku gdy jeden kraj nie wyraża woli przystąpienia z pozostałymi państwami do określonej sfery polityki UE, może od tego kroku odstąpić, zapobiegając tym samym całkowitemu impasowi.

- Klauzula opt-out dotyczy między innymi:
 - Układu z Schengen: Irlandia i Zjednoczone Królestwo
 - Unii gospodarczej i walutowej: Dania i Zjednoczone Królestwo
 - Obrony: Dania
 - Karty praw podstawowych Unii Europejskiej: Polska i Zjednoczone Królestwo
 - Przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości: Dania, Irlandia i Zjednoczone Królestwo (ostatnie dwa państwa mogą uczestniczyć w określonych inicjatywach, jeśli wyraża taką wolę).

- Z chwilą akcesji do UE PL uzyskała **status derogacji** [„kraj trzeci wobec euro” – chodzi tu o wyłączenie stosowania waluty euro i podległości ESBC]; ma jednak obowiązek przyjąć dorobek prawny Wspólnot i dostosować doń swe przepisy wewnętrzne.
- Według Traktatu z Maastricht, wejście do strefy euro jest uwarunkowane spełnieniem przez państwo kandydujące tzw. **kryteriów konwergencji**

KRYTERIA KONWERGENCJI

1. **ZAPEWNIENIE STABILNOŚCI WALUTY;** wahania kursu waluty kraju kandydującego do strefy euro nie mogą odbiegać na więcej niż 15% od kursu parytetowego przez okres 24 miesiące przed przystąpieniem do strefy euro
2. **STAN FINANSÓW PUBLICZNYCH** [dług publiczny nie > 3/5 PKB, deficyt nie > 3% PKB]
3. **POZIOM INFLACJI** – nie wyższy od 1.5 punktu od średniej stopy inflacji w 3 krajach UE o najniższej inflacji
4. **STOPA KREDYTÓW DŁUGOTERMINOWYCH;** ich oprocentowanie nie może być wyższe niż 2 punkty procentowe od średniej liczonej w 3 krajach o najniższej inflacji

DOCHODY BUDŻETOWE UE

- Specyfiką UE jest ściśle respektowanie zasady równowagi budżetowej tj. powiązanie ogólnej sumy dochodów budżetowych z sumą wydatków budżetowych, co wynika z brzmienia art. 268 Traktatu Amsterdamskiego; niedopuszczalne jest uchwalanie budżetu UE z założonym deficytem; wydatki na cele UE mogą być dokonane o tyle, o ile zagwarantowano dochody na ich pokrycie

•

Dochody budżetowe: (podział dychotomiczny)

1/ Zasoby własne

2/ inne dochody [znaczenie marginalne (ok. 2% budżetu UE) – np.

- * podatki od wynagrodzeń osób pracujących w administracji UE
- * odsetki bankowe
- * odsetki za zwłokę w nieterminowym przekazaniu wpłat
- * kary nakładane przez organy UE (np. za naruszanie konkurencji)

- **Zasoby własne** – przymusowe i nieodwołalne kwoty przekazywane Unii automatycznie przez państwa członkowskie z przeznaczeniem na pokrycie wydatków budżetowych UE;
- Przymusowe = wynikające z przepisów prawa, mogące być egzekwowanymi przez UE lub też UE może wstrzymywać donacje na rzecz kraju członkowskiego w razie nieotrzymania składki
- Nieodwołalne = wynikające z samego faktu przynależności danego kraju do UE, zgodnie z zasadą solidarnej partycypacji w jej utrzymaniu
- Automatyczne = gdyż obowiązek ich uiszczenia wynika bezpośrednio z przepisów prawa /ex lege/, bez potrzeby podejmowania każdorazowo decyzji w tej sprawie na forum europejskim

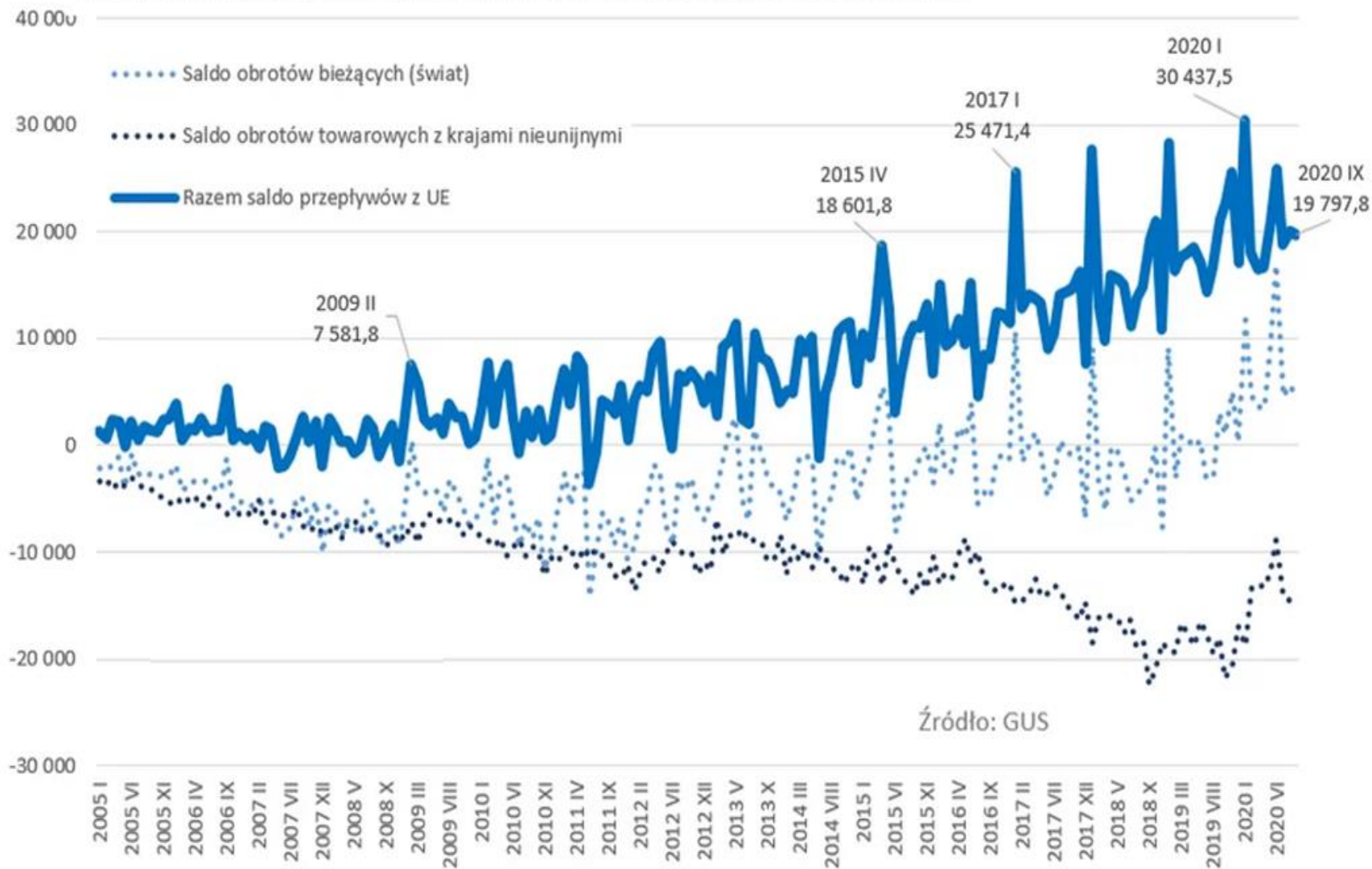
ISTNIEJĄ TRZY KATEGORIE ZASOBÓW WŁASNYCH:

1. **Tradycyjne zasoby własne** (obejmują opłaty celne i opłaty wyrównawcze z tytułu produkcji cukru w Unii. Państwa członkowskie mogą zatrzymywać z tytułu poboru należności 25% pobranych kwot.
2. **Zasoby z tytułu podatku VAT** (W każdym państwie członkowskim pobierana jest jednolita stawka 0,30% zharmonizowanej podstawy VAT. Podstawa VAT jest ograniczona do 50% dochodu narodowego brutto (DNB) danego kraju. Przepis ten ma na celu zwolnienie z obowiązku wpłacania nieproporcjonalnie dużych kwot przez biedniejsze kraje członkowskie.
3. **Zasoby oparte o DNB** (dochód narodowy brutto) każdego z państw członkowskich UE pobierana jest jednolita stawka. Dochody uzyskane w ten sposób są wykorzystywane do finansowania części budżetu UE, która nie jest pokrywana z innych zasobów własnych ani z i innych źródeł przychodów.

- **UWAGA!** W 1988 roku wprowadzono generalne ograniczenie górnego pułapu zasobów własnych – mierzone w odniesieniu do Dochodu Narodowego Brutto Unii (jako całości) – wskutek inicjatywy najsilniejszych krajów, które nie były zainteresowane łożeniem ponad miarę na rzecz najbiedniejszych krajów Unii. **W roku 2015 poziom zasobów własnych nie mógł przekraczać 1,00% DNB UE (rocznego).** W latach poprzednich wynosił on 1,27 % DNB. W roku 2016 i na 2017 poziom zasobów własnych nie mógł i nadal nie może przekraczać 1,23 % DNB UE.

Szacunkowy bilans korzyści z członkostwa w Unii Europejskiej

miesięczna różnica między wpływami, a wypływami środków pieniężnych (mln zł)

WYDATKI BUDŻETOWE UE

- Najważniejsze rodzaje wydatków operacyjnych / w kolejności udziałów w strukturze ogólnej/ :
- wspólna polityka rolna – 45%
- fundusze strukturalne – 34%
- działania zewnętrzne – 5%
- prace badawczo – rozwojowe – 4%
- pomoc przedakcesyjna – 3%
- polityka wewnętrzna – ok. 2%

SYSTEM BUDŻETOWY UE

- budżet ogólny [od 1967 roku]
- finansowanie pozabudżetowe [Europejski Fundusz Rozwoju, wspólnotowe operacje pożyczkowe, pożyczki udzielane przez Europejski Bank Inwestycyjny]
- Budżet ogólny UE;
podstawy prawne:
 - przede wszystkim traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską
 - decyzje Rady Europy dotyczące systemu zasobów własnych
 - porozumienia międzyinstytucjonalne (np. m. Radą, Komisją, Parlamentem Europejskim)

ZASADY BUDŻETOWE

- **Zasady jednolitości oraz rzetelności budżetowej** oznaczają, że całokształt dochodów oraz wydatków Unii – pokrywanych z budżetu ujęty jest w jednym dokumencie.
- **Zasada jednoroczności** oznacza, że budżet jest przyjmowany każdorazowo na jeden rok budżetowy oraz że zarówno środki na pokrycie zobowiązań, jak i na pokrycie płatności na dany rok budżetowy muszą być zasadniczo wykorzystane w trakcie tego roku.
- **Zasada równowagi** oznacza, że prognozy dochodów w danym roku budżetowym muszą być równe środkom na pokrycie płatności na ten rok: zaciąganie długu w celu pokrycia ewentualnego deficytu budżetowego jest niezgodne z systemem środków własnych i jest niedozwolone.
- **Powyższe nie oznacza, że deficyt w ogóle nie występuje** – zawsze może się zdarzyć sytuacja niezrealizowania w całości wszystkich zaplanowanych dochodów, wydatki też mogą być większe od zaplanowanych; jedynym wyjściem z tej sytuacji jest wewnętrzna korekta budżetu, niedozwolone jest np. zaciąganie pożyczek na pokrycie deficytu

WYKONANIE BUDŻETU UE

1/ odpowiedzialność za wykonanie budżetu spoczywa na Komisji Europejskiej; ma prawo dokonywać i przenosić wydatki między częściami klasyfikacji budżetowej

2/ po zakończeniu roku budżetowego Komisja przedkłada Radzie oraz Parlamentowi sprawozdanie z rocznego wykonania budżetu UE; opinię sporządza również Trybunał Obrachunkowy

3/ Parlament Europejski, na wniosek Rady podejmuje decyzję o udzieleniu / odmowie udzielenia Komisji absolutorium z wykonania budżet [nie ma tu sprecyzowanych terminów, w praktyce może to zająć nawet kilkanaście miesięcy]

WIELOLETNIE RAMY FINANSOWE

- Wieloletnie ramy finansowe (WRF), zwane też perspektywą finansową, ustanawiają maksymalne roczne kwoty („pułapy”), które UE może wydać w różnych obszarach polityki („działach”) przez okres nie krótszy niż 5 lat. Nowe WRF obejmują okres od 2021 do 2027. Nie są one siedmioletnim budżetem UE, lecz stanowią ramy dla programowania finansowego i dyscypliny budżetowej. Roczny budżet Unii musi być zgodny z WRF.

TRANSFER ŚRODKÓW EUROPEJSKICH DO POLSKI

Generalne zasady:

1/ odrębne traktowanie środków europejskich

a/odrębne rachunki bankowe

UFP 202. 1. Środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz niepodlegające zwrotowi środki z pomocy udzielanej przez państwa członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu są gromadzone na wyodrębnionych rachunkach bankowych.

2. Obsługę bankową rachunków, o których mowa w ust. 1, prowadzi Narodowy Bank Polski lub Bank Gospodarstwa Krajowego na podstawie umów rachunku bankowego.

Polska największym beneficjentem polityki spójności 2014-2020

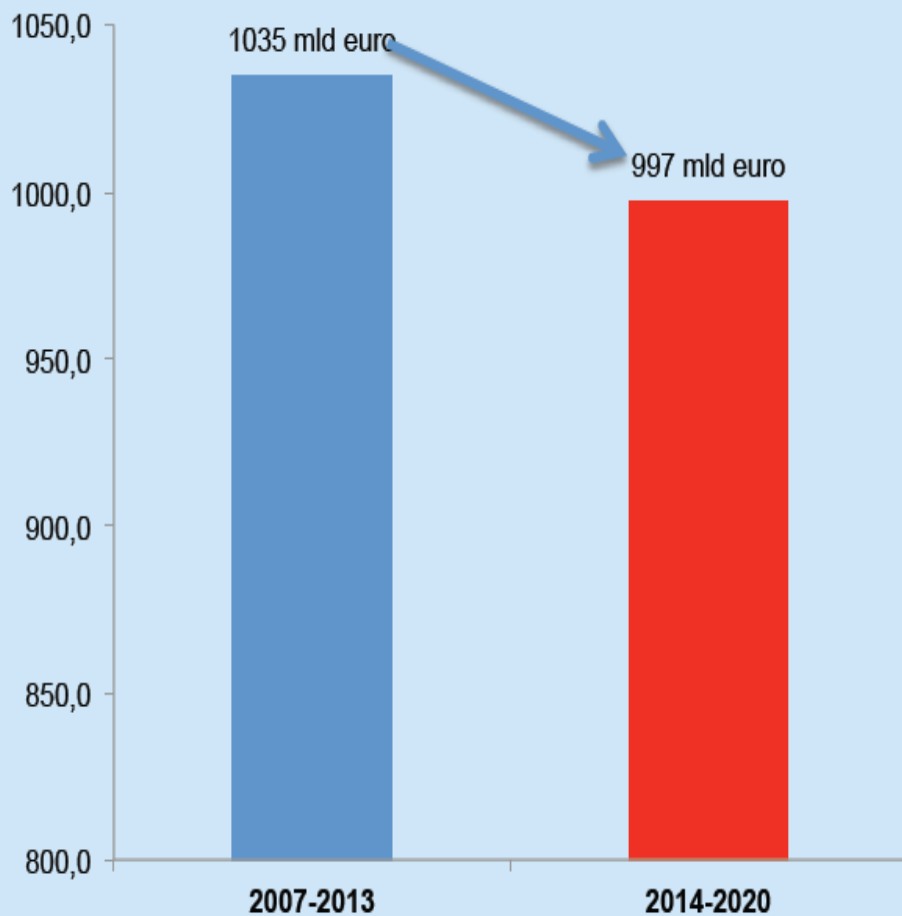
72,9 mld EUR = 303,6 mld PLN

ceny stałe 2011

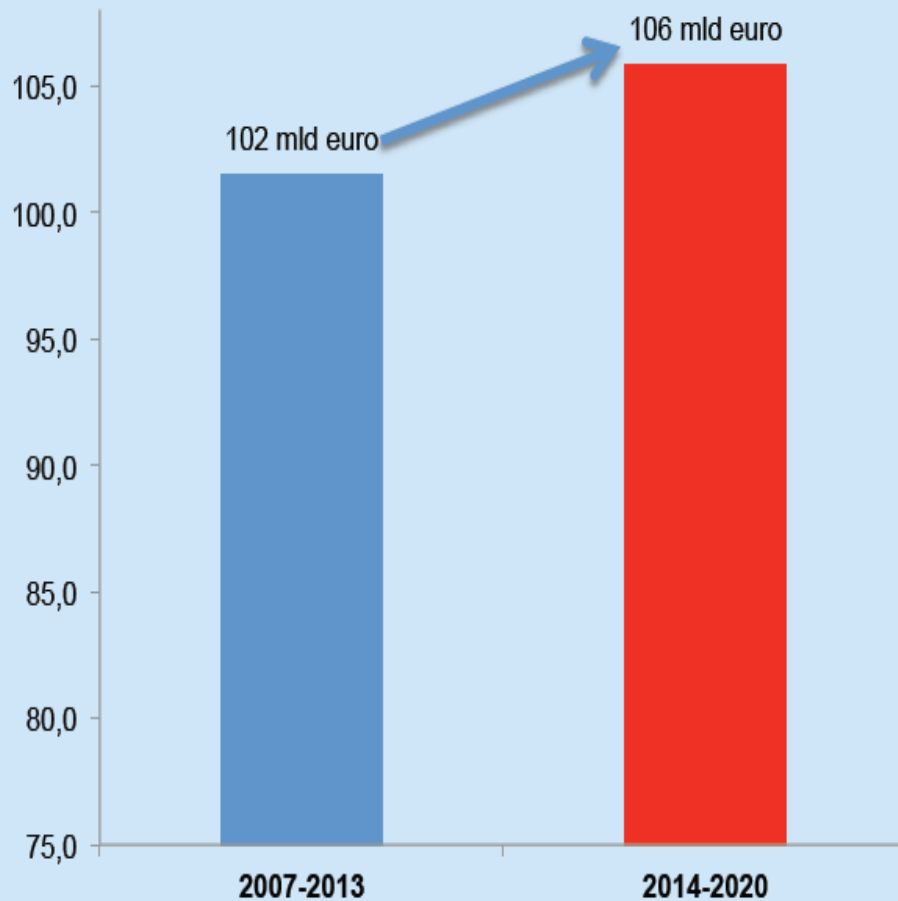

Budżet UE a środki dla Polski

Budżet UE

Środki dla Polski

- Dziękuję za uwagę